

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Riskienhallinta turvallisuussuunnit- telussa kaupan alalla

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Riskienhallinta turvallisuussuunnittelussa kaupan alalla

Asikainen Jouni
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu, 2018 2018

Riskienhallinta turvallisuussuunnittelussa kaupan alalla.

Vuosi

20182018

Sivumäärä

42

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää voiko riskienhallinnan avulla saada aikaan laadukkaampia ja kustannustehokkaita turvallisuusratkaisuita kaupan alalla. Työn tarkoitus oli myös kehittää omaa ammatillista osaamista, sekä luoda uusi näkökulma turvallisuussuunnittelun avuksi. Opinnäytetyö toimi luonnollisena jatkona turvallisuusalan harjoittelujaksolle, mutta sille ei ollut erikseen osoitettua tilaajaa. Opinnäytetyö tuotti tuloksena kohteen turvallisuusriskien arviointiprosessin, jota voi edelleen kehittää tai ottaa käyttöön yritysten turvallisuustoiminnan kehittämiseksi.

Opinnäytetyössä käytettiin tapauskohtaista kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, joka toteutettiin asiantuntijahaastatteluin, sekä ryhmähaastattelun avulla. Tarvittavan tiedon täydentämisessä toimi ohjeistuksien sisältöanalyysi, sekä vertaamalla ja havainnoinnin avulla saadun tiedon käsittely. Viitekehyksenä toimivat alan ohjeistukset, standardit ja lainsäädäntö, sekä yleisesti alalla vaikuttavat toimintatavat. Tutkimusmenetelmänä toimi osittain myös harjoittelujakson aikana toteutettu tapaustutkimus, jonka avulla todennettiin normaalikäytännön mukaisen suunnittelun ja riskienhallinnan avulla toteutettavan ratkaisun avulla saavutettava hyöty.

Työni pyrkimyksenä on saada aikaan uusi näkökulma turvallisuussuunnitteluun, ottaen paremmin huomioon teknologian kehittyminen ja uusien uhkien merkitys yritysten toimintaan. Perinteinen murtoriskien arviointi ei enää tuota tarvittavaa suojaustasoa liikekiinteistöjen, toimitilojen, sekä toiminnan turvaamiseksi. Jatkossa kohteen turvallisuusriskejä tulee tarkastella aiempaa laajemmin.

Asiasanat: Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus, Riskienhallinta, Turvallisuusjohtaminen, Turvallisuussuunnittelu, Yritysturvallisuus

Laurea University of Applied Sciences
Degree Programme in Security Management
Bachelor's thesis

Abstract

Jouni Asikainen

Risk Management whilst Designing Security in the Field of Retail Trade

Year	20182018	Pages	42
------	----------	-------	----

The main purpose of this thesis is to study whether it is possible to obtain better quality and more efficient collective security solutions in retail trade via risk management. Another purpose was to develop the author's professional expertise and to create a new tool for planning collective security solutions.

This study is based on qualitative material and therefore secondary sources. This includes multiple individual interviews and one group interview. The results were drawn up by analyzing the content of the interviews, and also through comparing and observing.

As a result, this thesis produced a process on how to measure security risks. The results that were authenticated can be further developed so that smaller businesses can utilize them while improving their collective security.

Keywords: Corporation security, Risk management, Security design, Security management

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen taustaa ja rajaaminen	7
2.1	Tavoitteet	7
2.2	Keskeiset käsitteet	8
3	Tutkimusmenetelmä	9
3.1	Haastattelut ja havainnointi	9
4	Tietoperusta.....	11
4.1	Turvallisuusjohtaminen	11
4.2	Toimitilaturvallisuus.....	13
4.3	Riskienhallinta.....	14
4.3.1	Riskienhallinta yleisesti	16
4.3.2	Turvallisuussuunnittelun riskienhallinta	17
4.3.3	Riskienhallinnan tavoitteet.....	18
4.3.4	Riskienhallintaprosessi	19
5	Riskienhallinta turvallisuussuunnittelussa kaupan alalla	22
5.1	Uhkaluokittelu.....	23
5.2	Uhkaluokat 0 - 5.....	23
5.3	Riskimatriisi	26
6	Loppupäätelmä	28
	Lähteet	31
	Kuviot	33
	Taulukot	33
	Liitteet.....	34

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää riskienarvioinnin hyötyjä kiinteistöjen ja toimitilojen turvallisuussuunnittelussa kaupan alalla. Aiheen valintaan vaikutti kaupan alalle toteutettu harjoittelujakso, kuten myös opinnot Laurean ammattikorkeakoulussa turvallisuusalan opintolinjalla tukivat aihetta, tuomalla lisää teoreettista tietoperustaa turvallisuusjohtamiseen ja riskienhallintaan.

Riskienhallintaa ja riskeihin varautumista painotetaan nykyisin yhä enemmän. Esim. ISO 9001:2015 Laadunhallinta standardi korostaa riskilähtöisyyttä organisaation toiminnassa ja yritysturvallisuus perustuu tai tulisi perustua Elinkeinoelämän keskusliiton ohjeistuksen mukaiseen kokonaisvaltaiseen yritysturvallisuuteen. Opinnäytetyöni olisi täten osa kokonaisvaltaista yritysturvallisuutta, koska riskienhallintaa voidaan käyttää laajemmin apuna toimitilojen ja kiinteistöjen suunnittelussa, sekä turvallisuustoiminnan ylläpidossa. Huomioimalla kohteeseen vaikuttavat uhat ja tunnistamalla niiden aiheuttamat riskit suunnitteluvaiheessa, toteutetaan käytäntöä tukevaa turvallisuustyötä. Tämä pohjatyö tuottaa laatua, lisäarvoa omalle toiminnalle ja asiakkaille, kuten myös muille sidosryhmille.

Finanssiala tuo esiin riskienarvioinnin omassa ohjeistuksessaan, jonka avulla määritetään hyväksyttävä suojaustaso liikekiinteistöihin. Kohteen murtoriskien arviointi ja suojaustason valinta -ohje opastaa suojaustoimenpiteiden osalta, että niiden tulee perustua riskienarvioon. Ohjeessa on selvitetty perusteita huomioitaviin riskeihin, kuitenkin vain pääasiassa murtoon liittyvistä riskeistä. Jos riskin ajatellaan edelleen muodostuvan pelkästään murrosta, ei ole otettu huomioon kaupan alalle tulleita muutoksia yhteiskunnassa ja lainsäädännössä.

Esimerkkinä suunnitteluun vaikuttavina uusina asioina voidaan pitää kaupan aukioloaikojen vapautuminen 1.1.2016 alkaen, lain vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain kumoamisesta (1618/2015) tullessa voimaan. Aiheesta oli Pohjalainen teettänyt kyselyn, jossa todettiin ettei ”juoksukaljat” sovellu kauppojen laajentuneiden aukioloaikojen kanssa yhteen (Pohjalainen 2016). Lisäksi voidaan mainita uudet palveluratkaisut, kuten lähipostipalvelut, postin itsepalvelulokerot jotka tulisi huomioida suunnittelussa. Poistumistiemääräykset vaikuttavat omalta osaltaan kauppojen toimintaan, jonka vuoksi oviympäristön turvallisuussuunnittelun merkitys korostuu, sekä liikemurtojen määrä on pudonnut vuodesta 2004 alkaen noin 5000 murrosta 3000:n murtoon vuonna 2017 (Poliisin tietoon tulleet murrot 2018). Myös yritysten liiketoiminnassa on viime vuosina tullut merkittäviä muutoksia ja nekin vaikuttavat omalla roolillaan turvallisuusajatteluun. Kerkko (2001, 20) mainitsee mm. toiminnan tehostamisen, läpimenoaikojen lyhenemisen ja organisaation keveyden, joiden vaikutukset tulee ottaa huomioon turvallisuusjohtamisessa. Tämän vuoksi eri osa-alueiden kattavan turvallisuusjärjestelmän luominen ei ole yksinkertaista.

2 Tutkimuksen taustaa ja rajaaminen

Opintojen aikana toteutettu kiinteistöjen- ja toimitilojen turvallisuuskurssin hankkeessa ja harjoittelujakson 2 tehtävissä perehdyin alustavasti kaupan alan turvallisuustoimintaan. Saadun näkemyksen perusteella riskienhallinta vaikutti aiheelta, jota ei ole aikaisemmin hyödynnetty peruskorjattujen tai uusien liiketilojen turvallisuussuunnittelussa. Rakenteellisen murtoturvallisuuden osalta suunnitelmat pohjautuvat Finanssialan Rakenteellisiin murtosuojeluohjeisiin I - III, lisäksi vakuutusyhtiöillä on omat vaatimuksensa kohteiden turvallisuuteen liittyen. Nämä vaatimukset perustuvat käytännössä Finanssialan Rakenteellisiin murtosuojeluohjeisiin.

Aihe on rajattu koskettamaan pienmyymälöitä, jolloin niihin kohdistuvia uhkia ja riskejä on helpommin tunnistettavissa. Tunnistettujen riskien perusteella voidaan suunnitella tarvittavat hallintakeinot riskien poistamiseksi tai pienentämiseksi. Riskienhallinta olisi siten osa normaalia turvallisuussuunnittelua.

2.1 Tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteiksi olen asettanut luoda perusteet suunnitella laadullisesti toimivia, tarpeen mukaisia ja kustannustehokkaita turvallisuusratkaisuja, kohteen riskit huomioiden ja vaatimukset täyttäen. Tätä tavoitetta palvelisi työkaluksi suunniteltu riskienhallintaprosessi ja riskimatriisi. Merkittävin tavoite on ymmärtää riskienhallintaprosessin yhdistäminen eri osa-alueineen turvallisuussuunnitteluun, että asia voidaan toteuttaa käytännön tasolla.

Oheiset kysymykset ovat suunniteltu tukemaan tavoitetta ja tarkentamaan aiheen yhteyttä turvallisuusjohtamiseen.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mikä on turvallisuusjohtamisen merkitys kiinteistöjen ja toimitilojen turvallisuussuunnittelussa?
2. Kuinka riskienhallinta tukee turvallisuusjohtamista toimitilojen turvallisuussuunnittelussa?
3. Saadaanko riskienhallinnan avulla toteutettua laadukkaammat, toimivat ja kustannustehokkaat turvallisuusratkaisut?
4. Tukeeko riskimatriisi toimitilojen turvallisuussuunnittelua?

Opinnäytetyön teoreettisen näkökulman tuo riskienhallintaan liittyvät teoriat, joita sovelletaan kaupan alan pienmyymälöiden suunnitteluun.

2.2 Keskeiset käsitteet

Aluksi on syytä käydä läpi tärkeimmät keskeiset käsitteet, joita opinnäytetyössä käsitellään. Näin eri aloja edustavat henkilöt pääsevät paremmin asiaan sisälle, kun käsitteet on avattu.

Turvallisuusjohtamisella Kerkko (2001, 12) tarkoittaa yksinkertaisimmillaan liikeriskien, että vahinko- ja turvallisuusriskien hallintaa. Kokonaisvaltaisemmin sillä tarkoitetaan organisaation kaikkia turvallisuuteen vaikuttavia osa-alueita sekä toimintoja, joiden avulla pyritään varmistamaan suojattavien kohteiden vahingoittamattomuus ja tavoitteiden saavuttaminen (Leppänen 2006, 57).

Riskienhallinnalla tarkoitetaan koordinoitua toimintaa, jolla organisaatiota johdetaan ja ohjataan riskien osalta. (SFS-ISO 31000:2018, 5.) Riskienhallintaan sisältyy useita erilaisia vaiheita, riskin tunnistamisesta sen hallintaohjelman toteuttamiseen (Suominen 2003, 27).

Riski, terminä käytetään kuvaamaan erilaisia vahingonvaaroja tai -uhkia (Suominen 2003, 9). Riski muodostaa epävarmuuden tavoitteisiin ja riskille on ominaista, että se muodostuu kahdesta eri asiasta, todennäköisyydestä ja sen seurauksesta (ISO Guide 73:2011) tai vahingon vakavuudesta ja kyseisen vahingon esiintymistodennäköisyydestä (SFS-EN 14121-1:2012). Riskiä voidaan kuvata myös matemaattisesti, jolloin se määritellään seuraavasti:

$$\text{Riski} = \text{todennäköisyys} \times \text{riskin vakavuus tai laajuus.}$$

Yritysturvallisuus on yrityksen kaikkien toimintojen turvallisuustoimintaa, jolla pyritään suojaamaan yritykselle tärkeitä arvoja. Sen keskeinen tehtävä on edistää kilpailukykyä ja parantaa tuottavuutta (Elinkeinoelämän yritysturvallisuusmalli 2016). Yritystoimintaan liittyvät riskit voidaan jakaa sen luonteen vuoksi vahinko- tai liikeriskeihin. Vahinkoriski aiheuttaa vahinkoa ja jos riskiin liittyy tuotto-odotuksia, sitä pidetään liikeriskinä (Kuusela & Ollikainen, 2005, 148).

Kiinteistö- ja toimitilaturvallisuus koskettaa organisaation toimitiloja- ja paikkoja, jotka tulee suojata. Tavoitteena on turvallinen ja häiriötön työskentely- ja asiointiympäristö henkilökunnalle, asiakkaille ja organisaatiolle (Elinkeinoelämän yritysturvallisuusmalli 2016).

Finanssialan rakenteellisilla murtosuojeluohjeilla tarkoitetaan liikekiinteistöjä koskevia suosituksia ja ohjeistuksia, joilla määritetään vähimmäisvaatimustaso murtautumista vastaan. Ohjeet velvoittavat käyttämään hyväksytyjä ja luokiteltuja tuotteita. Rakenteelliset murtosuojeluohjeet eivät kuitenkaan sido vakuutusyhtiöitä, vaan ne voivat poiketa suojeluohjeista vakuutusehdoissaan (Haastattelu3 2018). Rakenteelliset murtosuojeluohjeet toimivat perustana kohteiden suunnittelussa ja vakuutusyhtiöiden vaatimuksissa rakenteiden ja lukituksen murto- ja avainturvallisuuden, sekä avainturvallisuuden osalta.

SFS 7020 standardilla tarkoitetaan rakennushelojen testausmenetelmää murtautumista vastaan. Standardia sovelletaan kokonaisuuden murtotestaukseen, jolloin kaikki lukituksen osat ovat yhdessä testattuja. Lukituksen osat koostuvat lukkorungosta, vastaraudasta, avainpesästä ja heloista, kuten esim. oven painike. Murtosuojeluohjeissa esitetyt ratkaisut ovat tämän standardin mukaisesti testattuja ja hyväksytyjä. Standardi SFS 7020 sisältää myös muut tuotteille asetetut turvallisuusstandardit. Vuoden 2016 alusta on hyväksytyjen tuotteiden listalle päässyt vain tämän standardivaatimuksen täyttävät tuotteet. (Lukot 2017.)

Kaupan alalla tarkoitetaan tuotteiden jakelua ja myyntiä niiden tuottajilta asiakkaille. Kaupan asiakkaita ovat tavalliset kuluttajat, yritykset teollisuudesta palvelualoihin sekä julkinen sektori. Kaupan alan osa-alueena toimii myös esimerkiksi päivittäistavarakaupat, johon opinnäytetyö pääasiassa kohdentuu (valintamyymälät ja muut lähikaupat).

Päivittäistavarakauppaa harjoittavissa myymälöissä myydään esimerkiksi erilaisia elintarvikkeita ja kulutustavaroita. (Ruokatieto 2017.) Lähikaupat sijaitsevat kuluttajia lähellä ja ovat asuinalueella sijaitseva päivittäistavaramyymälä, jonka pinta-ala on alle 400 m². Nämä valintamyymälät jakautuvat isoihin, pinta-alaltaan 200 - 399 m² ja pieniin valintamyymälöihin 100 - 199 m² (Päivittäistavarakauppa 2017).

3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, joka toteutettiin asiantuntijahaastatteluin ja ryhmäkeskustelun avulla. Kvalitatiivinen, eli laadullisen tutkimusmenetelmän lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara, 2004, 152.) Lisäksi ohjeistuksien sisältöanalyysillä, vertaamalla ja havainnoimalla saatuun tietoon perustuen, voidaan paljastaa tai löytää aiheeseen liittyviä asioita jo olemassa olevien tosiasioiden lisäksi. (Hirsjärvi, ym. 2004, 152.) Tutkimukseen osallistuneiden haastateltavien ja ryhmäkeskustelun jäsenten anonymiteetti katsottiin tarpeelliseksi, että vastaukset ja mielipiteet olivat mahdollisimman suoria ja eivät edustaisi toimialansa tai edustamansa yrityksen vakiintunutta tapaa toimia. Ryhmähaastattelun kuusi henkilöä toimivat kaupan alan turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä. Ryhmä koostui turvallisuusasiantuntijasta, riskienhallinta-asiantuntijasta, kiinteistöjen isännöinnistä, sekä kunnossapidosta vastaavista henkilöistä ja kiinteistöjen rakennuttamisen sekä suunnittelun ammattilaisista. Haastateltavina oli 5 henkeä, jotka toimivat turvallisuusalan konsultti-, myynti- ja suunnittelutehtävissä. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän osana oli myös tapaustutkimus, jonka avulla voitiin verrata aiemmin suunniteltua toteutusta riskienhallinnan avulla saatavaan ratkaisuun.

3.1 Haastattelut ja havainnointi

Hirsjärven ym. (2004, 193) mukaan, haastattelu on ainutlaatuinen tiedonkeruumenetelmä, koska siinä ollaan kielellisessä vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa. Tämän suurimpana

etuna on joustavuus aineistoa kerättäessä. Hirsjärvi ym. (2004) pitävät myös haastattelun etuna aineiston keruun joustavuutta tilanteen mukaan, koska haastatteluaiheiden järjestystä voi säädellä. Osa haastateltavista koki aiheen myös araksi, sen vuoksi haluttiin haastateltavien anonymiteetti säilyttää, vaikka tämä koetaan kiistanalaiseksi. (Hirsjärvi ym. 2004, 195.) Anonymiteetin avulla haastateltavaksi suostui myös tuote- ja järjestelmätoimittajien myynti- ja suunnittelutehtävissä toimivia henkilöitä, jotka eivät muuten omalla nimellään halunneet osallistua tutkimukseen.

Tutkimustarkoituksia varten haastattelu ymmärretään systemaattisen tiedonkeruun muotona, jolla on tavoitteet ja pyritään saamaan luotettavia, päteviä tietoja (Hirsjärvi ym. 2004, 197). Haastattelut olivat strukturoimattomia, vaikka kysymyssarjat oli laadittu valmiiksi, keskustelut käytiin vapaasti aihepiirin sisällä. Näiden kysymyssarjojen avulla selvitettiin haastateltavien ajatuksia, mielipiteitä ja käsityksiä aiheesta avoimessa haastattelutilanteessa. Avuksi laaditut kysymykset auttoivat ohjaamaan keskustelua oikeaan suuntaan, sillä Hirsjärven ym. (2004, 198) mukaan avoin haastattelu vaatii enemmän taitoja, kuin muut haastattelumuodot. Valmiiksi laadittujen kysymysten avulla pystyi myös varautumaan niukkasanaisiin haasteltaviin, koska avoimen haastattelutilanteen tulisi kestää 1 -2 tuntia tarvittavan tiedon keräämiseksi (Hirsjärvi ym. 2004, 200).

Haastatteluja varten tehty kysymysrunko (Liite 1) laadittiin opinnäytetyön tekijän toimesta, pohjautuen aihealueeseen ja tutkimuskysymyksiin. Kysymysrungossa oli valmiiksi teemoitettuja aiheita, joiden perusteella keskustelua pystyi pitämään aihealueella. Pääkysymyksiä oli 8 kappaletta ja osassa vielä tarkentavia aihealueita. Aihealue jakautui kahteen osa-alueeseen, nykytilanteen tarkasteluun ja riskienhallinnan tunnistamiseen, sekä sen mahdollisiin hyötyihin suunnittelun apuna.

Ryhmähaastattelua varten oli oma aineisto, jota käsitellään tarkemmin kappaleessa 5. Ryhmähaastattelun osallistujat toimivat suoraan kaupanalan turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä, poiketen muista haastateltavista. Ryhmän näkemysten mukaan oli tarkoitus saada tarkempaa tietoa riskienhallinnan soveltuvuudesta turvallisuussuunnitteluun, koska heillä oli paras asian-tuntijuus kaupan alaan vaikuttavista uhkatekijöistä.

Haastattelut toteutettiin marraskuun 2017 - helmikuu 2018 välisenä aikana. Haastateltavilta kysyttiin suostumus haastatteluun, vähintään kaksi viikkoa ennen haastattelua. Yhden haastateltavan kohdalla aikataulu ei toteutunut ja hänen tilalleen en löytänyt uutta henkilöä. Suostumusta kysyttäessä tuli ilmi, että anonymiteetille on tarve, joten se toteutettiin kaikille osallistujille. Aihetta pidettiin uutena ja mielenkiintoisena, jonka vuoksi keskustelut kestivät minimissään 45 minuuttia ja pisimmillään 2,5 tuntia. Ryhmähaastatteluun käytetty aika oli tiivis 2 tuntia, mutta osan osallistujien kanssa aikaa meni 2,5 tuntia. Haastattelut toteutettiin

puhelimitse ja tiedot tallennettiin analysointia varten. Ryhmähaastattelun tuloksista koostettiin oma pöytäkirja, koska haastattelutilannetta ei voitu yrityssalaisuuksien vuoksi tallentaa.

Havainnointi oli osa tutkimusta, jonka avulla pyrin selvittämään, kuinka eri tavoin on pienmyymälöiden lukitusratkaisuita toteutettu. Lisäksi haastattelussa Henkilön3 ja Henkilön5 kanssa tuli myös esiin kaupparyhmien erilainen tapa toimia toteutettaessa lukitukseen liittyviä ratkaisuita. Havaintoja apuna käyttäen koostin mallin uhkaluokittelusta oviympäristöjä varten, jota käytin ryhmähaastattelun apuna. Näin tieteelliselle havainnoinnille asetettiin vaatimukset, jotka erottavat sen arkipäivän tarkkailusta (Hirsjärvi ym. 2004, 201). Uhkaluokittelulla loin alustavan perustason oviympäristöratkaisuille riskienhallinnan perusteiden mukaisesti.

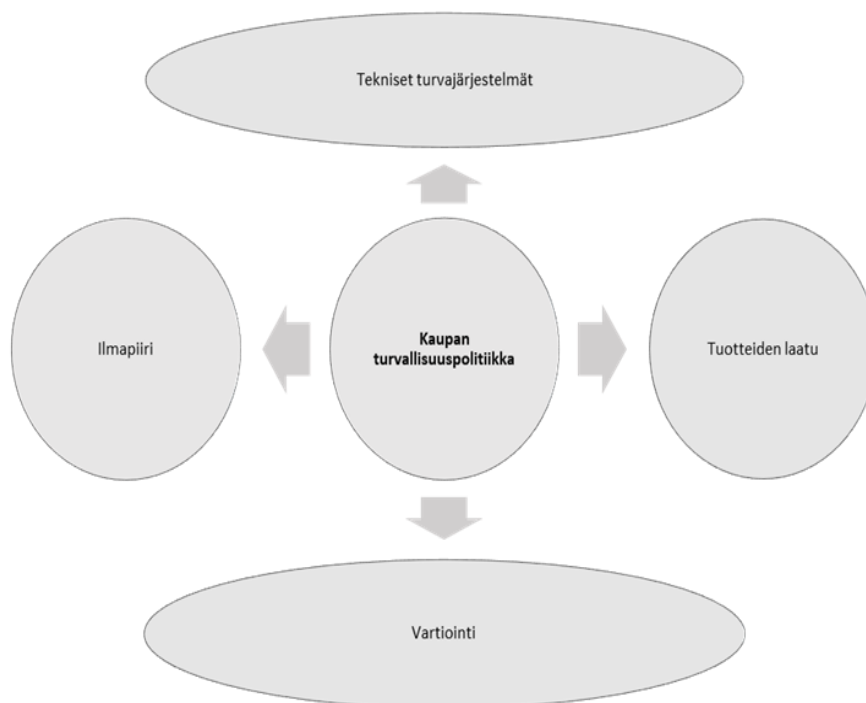
4 Tietoperusta

Opinnäytetyön tietoperusta pohjautuu turvallisuusjohtamiseen, toimitilaturvallisuuteen, sekä riskienhallinnan perusteisiin. Tässä luvussa käydään kyseiset aihepiirit läpi, täydentäen haastatteluiden tuoman sisällön avulla.

4.1 Turvallisuusjohtaminen

Aluksi on syytä tuoda esille turvallisuusjohtamisen merkitys kiinteistö- ja toimitilaturvallisuudessa sekä riskienhallinnassa. Haastatteluissa tuli esiin, että riskienhallinta yhdistetään useammin rahoitusosalalle sekä työturvallisuuden parantamiseen (Haastattelu1 2017). Haastateltavien mielestä turvallisuusjärjestelmien suunnittelussa riskienhallintaa ei tunnisteta tai hyödynnetä riittävästi hyväksi (Haastattelu1 2017; Haastattelu2 2017; Haastattelu5 2018). ”Riskienhallinta on paremmin tullut IT-alan toimintaan mukaan, koska rikollisuus vaikuttaa yhä enemmän siirtyneen verkkoihin” (Haastattelu1 2017). ”Turvallisuutta ei myöskään ole totuttasti liitetty kaupan vetovoimatekijäksi” (Järvinen & Juvonen, 2010, 15).

Voidaan todeta, ettei riskienhallinta tuo tarvittavaa hyötyä turvallisuussuunnittelussa, ellei yrityksen turvallisuusjohto tai -johtaminen tue ja huomioi asiaa. Riskienhallinnan tulisi sisältyä osana turvallisuuspolitiikkaa. Kaupan alalla turvallisuuspolitiikkaan katsotaan kuuluvaksi tekniset turvajärjestelmät, vartiointi, ilmapiiri ja tuotteiden laatu (Järvinen & Juvonen, 2010, 17). Edellä mainittujen asioiden lisäksi Finassialan Rakenteellisissa murtosuojeluohjeissa I -III tuodaan esiin tuotteiden haluttavuus.

Kuvio 1: Turvallisuuspolitiikan osa-alueet (Järvinen & Juvonen 2010, 17)

Murtosuojeluohjeistukset ja vakuutusyhtiöiden vaatimukset tuovat hyvän peruspohjan toimitilojen turvallisuussuunnitteluun. Haastatteluissa tuli myös esiin, että ”jopa myös vääriä tai yli-
mitoitettuja toteutuksia” on tehty asiakkaiden turvallisuustarpeita varten (Haastattelu1, 2017). Tämän vuoksi ne eivät palvele liiketoiminnan päämääriä ja tavoitteita. Elinkeinoelämän asiantuntija Mika Susi, toteaa artikkelissaan, että turvallisuudesta ei saisi muodostua yritykselle tehotonta kuluerää tai taloudellista taakkaa (Susi 2017, 40). Turvallisuusjohtaminen olisikin jatkossa muutoksenhallintaa ja riskienhallinnan tulisi muodostaa toiminnan viitekehys. (Susi 2017, 40.) Näkemykseni mukaan kaupan alan liikekiinteistöissä muutoksen johtaminen turvallisuuden osalta olisikin jo arkipäivää. Turvallisuustoiminnassa tulee ottaa huomioon lainsäädännön ja yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset, tekniikan kehittyminen ja ihmisten toiminta. Sillä, ”ihminen on edelleen turvallisuuden keskiössä, hyvässä ja pahassa” (Susi 2017, 41).

Vahingontorjuntaa voidaan pitää siten klassisena painopistealueena riskienhallinnalle (Suominen 2003, 105). Tähän ajatukseen perustuvat rakenteelliset murtosuojeluohjeet liikekiinteistöjen ja toimitilojen murtosuojauksen tarpeisiin. Näiden ohjeistusten tavoitteena on lisätä turvallisuutta ja ehkäistä vahinkoja. Turvallisuusajattelun muutosjohtamisen merkitys korostuu suunnittelussa, kun otetaan laajemmin huomioon liiketiloihin kohdistuvia uhkia ja kuinka

muuttuviin uhkiin varaudutaan paremmin. Alalla näyttää edelleen silti vaikuttavan samat vaikiintuneet käytännöt, joiden perusteella suunnitelmat toteutetaan samankaltaisina kohteesta kohteeseen (Haastattelu2 2017; Haastattelu3 2018). Turvallisuussuunnittelua helpottaa, kun tilaajan turvallisuusorganisaatio on heti alussa mukana määrittelemässä vaadittavaa, tarkoituksenmukaista turvatasoa ja toiminnollisuutta (Haastattelu5 2018).

Turvallisuuden jatkuva kehittäminen on siten osa yrityksen liiketoimintaa, kuten muun liiketoiminnan kehittäminen. Kartoittamalla aiempia toteutuksia ja käyttämällä suunnitelmallista kehitystyötä toimitilojen turvallisuuden suhteen, voidaan arvioimalla saatuja tuloksia käyttää hyödyksi uusien kohteiden suunnittelussa. Riskienhallinnan voidaan tässä tapauksessa katsoa tuovan tarvittavaa lisäarvoa turvallisuussuunnittelun tueksi. Näin riskienhallinnan tuloksia voidaan tutkia loogisessa järjestyksessä suojattavien arvojen ja niihin kohdistuvien uhkien kannalta. (Heljaste ym. 2008, 11.) Yritysten ei kannata kopioida suunnitelmia tai käyttää niitä sellaisenaan, vaan kehittää edelleen niiden pohjalta omaa turvallisuustoimintaa. Muutoin voimavaroja ja rahaa ei käytetä tehokkaimmalla tavalla. Yritysten ei myöskään kannata ulkoistaa turvallisuuden suunnittelua ja kehittämistä kokonaan, kuten esim. myymäläturvallisuuden toteutuksen voi osittain ulkoistaa. Oma henkilökunta on kuitenkin merkittävässä asemassa turvallisuuden toteutumisessa, joten heidät on saatava mukaan turvallisuuden ylläpitämiseen ja jopa suunnitteluun. (Heljaste ym. 2008, 12.)

4.2 Toimitilaturvallisuus

Toimitilaturvallisuus on opinnäytetyössä keskeisessä roolissa. Yleensä toimitilaturvallisuutta käsitellään lainvastaisen toiminnan ehkäisemisen näkökulmasta (Heljaste, ym. 2008, 31). Vaikkakin turvallisuuskäsitteellä on suomen kielessä useita merkityksiä, turvallisuudella tarkoitetaan tässä menetelmää, jolla luodaan ominaisuus. Turvallisuussuunnittelu, luo siten turvallisen toimitilan lainvastaista toimintaa vastaan. Berg (2000) on määritellyt turvallisuuden ”olotilaksi, jossa riskit ovat pienimmillään”. Toimitilaturvallisuuden perusajatus muodostuu vyöhykeajattelusta, jossa tilat jaetaan pienempiin osa-alueisiin. Kyseinen vyöhykeajattelu toimii eri kokoisissa kiinteistöissä, pienistä suuriin. Vyöhykkeet ja pienemmät osa-alueet toimivat siten rikollisen tai luvattoman toiminnan ehkäisyssä, tapahtuivat ne sitten ulkopuolisen tai sisäpuolisen henkilön toimesta. (Heljaste, ym. 2008, 31.) Parhaan hyödyn vyöhyke- ja osa-alueisiin jakamisesta saa, kun ottaa huomioon oman liiketoiminnan kannalta merkittävimmät kohdat. Näiden pohjalta voidaan suunnitella tarvittavat turvallisuustoimenpiteet kuhunkin vyöhykkeeseen ja osaan.

Koska tunkeutumiselle on aina jokin perimmäinen syy, tunkeutuminen tulisi tehdä riittävän haastavaksi, että sitä yrittävä henkilö siitä luopuu. Heljasteen ym. (2008,32) mukaan toimitilaturvallisuuden peruspyrkimyksiä ovat rakenteiden rikkomiseen tarvitaan aikaa ja poistuminen tulisi kestää riittävän kauan kiinnijäämisen mahdollistamiseksi. Tällöin on mahdollisuus

saada tunkeutumisesta havainto mahdollisimman nopeasti, sekä mahdollisimman hyvien tunto-merkkien saaminen tunkeutujista paranee. Reagointiajan ollessa lyhyt, rikoksen aiheuttamien jälkivahinkojen ja rikoksen saatavan hyödyn minimoiminen paranee, kuten myös toiminnan aloittamisen viiveettömyys vahingon jälkeen.

Kauppaliikkeen toimitilojen suunnittelussa tulisikin ottaa huomioon myös kaupan vetovoimatekijät, koska ne ovat osa liiketoimintamallia. Juvonen & Järvinen (2010) ovat tutkimuksessaan tuoneet esille kaupan vetovoimatekijöiksi turvallisuus-, sijainti-, liiketoiminta- ja tuote- sekä palvelupolitiikan. Nämä yhdessä muodostuvat vaatimukset toimitilaturvallisuuden perustekijät riskienhallinnan tavoitteita varten. Kaikki yritykset tekevät kuitenkin itse omat päätöksensä tarvittavasta turvallisuustasosta toimitiloihinsa. Kuten aiemmin tuli haastatteluissa esille, että kohteita suunnitellaan edelleen samoilla vakiintuneilla periaatteilla, pyrin riskienhallinnan avulla osoittamaan, että toimitilaturvallisuutta voidaan parantaa huomioimalla myös vetovoimatekijöiden vaikutukset.

4.3 Riskienhallinta

Riskienhallintaa käsitellään useissa teoksissa ja riskienhallintaan on olemassa useita standardeja, mutta tavoitteena oli löytää soveltuva menetelmä turvallisuussuunnittelun avuksi. Riskienhallintaa ei tunnustettu osana turvallisuussuunnittelua haastatteluiden perusteella. Toimitilojen osalta tulisi riskiä määriteltäessä tarkistettava epätoivotun tapahtuman haitallisuutta ja todennäköisyyttä. Yksinkertaisimmillaan riskin vakavuutta ja todennäköisyyttä voidaan arvioida taulukolla, jossa on esitetty miten suurta vahinkoa riski aiheuttaa toteutuessaan. Finanssiala on ohjeessaan ”Kohteen murtoriskien arviointi ja suojaustason valinta -ohje ” esittänyt riskiarviointi- taulukon Kuvion 2 mukaisesti, joka perustuu varkauden todennäköisyyden riippuvuuteen omaisuuden kysynnästä, sekä sen kuljetettavuudesta.

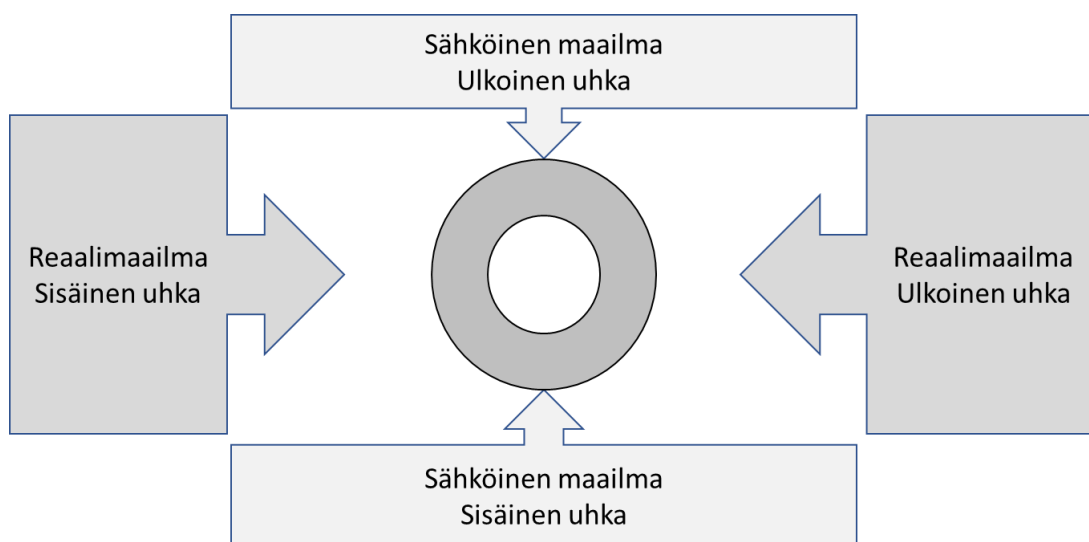
Varkauden todennäköisyys ET-erittäin todennäköinen T-todennäköinen E-epätodennäköinen K-kaukainen	Tavaran tai tuotteen kysyntä			
	Omaisuuden kuljetettavuus /kerättävyys	erittäin kysytyt tuotteet	kysytyt tuotteet	kohtalaisesti kysytyt tuotteet
erittäin helposti kerättävä	ET	ET	T	E
helposti kerättävä	ET	T	T	E
vaikeasti kerättävä	T	E	E	K
vaikeasti kuljetettava	E	E	K	K

Kuvio 2: Varkauden todennäköisyyden riippuvuus omaisuuden kysyntää ja kuljetettavuuteen (Finassiala 2017)

Kyseinen taulukko auttaa arvioimaan suojautumista murron tai varkauden torjumiseksi, mutta miten arvioida riskejä kokonaisuuden kannalta? Suunnitellessa turvallisuusratkaisuita on

hyvä huomioida myös mistä suunnasta uhkien aiheuttamat riskit voivat muodostua. Heljaste ym. (2008, 19) ovat esittäneet uhkien jakamista neljään osaan, reaali maailman ulkoiset ja sisäiset uhat, sekä sähköisen maailman ulkoiset ja sisäiset uhat. Reaali maailma koostuu yrityksen fyysisestä toimintaympäristöstä ja ihmisten toiminnasta siinä ympäristössä. Yrityksen toimintaan vaikuttaa myös ihmisten toiminta sähköisessä maailmassa, eli tietojärjestelmistä ja laitteiden verkottumisesta laajempiin Internet-verkkoihin. Molempien maailmojen uhkia voidaan pitää yhtä vaarallisina, mutta tarkoituksenani oli keskittyä reaali maailman aiheuttamiin uhkiin ja pyrkiä löytämään ratkaistu niiden torjumiseen riskienhallinnan keinoin.

Kuviossa 3 on havainnollistettu eri uhkien muodostuminen. Yrityksen täytyy myös arvioida toiminnassaan ulkoisten sähköisten uhkien vaikutukset reaali maailman laitteisiin ja niiden verkottumisen sekä liittämisen vuoksi yrityksen omiin tietojärjestelmiin. Yhä enemmän turvajärjestelmät liittyvät laajempiin kokonaisuuksiin, kuten esim. elektromekaaniset avainpesät, sekä murtohälytys-, kameravalvonta- ja kulunvalvontajärjestelmät. Sähköisen maailman myötä reaali maailmaan kuuluvat laitteet ovatkin siten uusien uhkien kohteena, kuten kiinteistöautomaatioon tehty palvelunestohyökkäys osoitti, joka siten katkaisi kiinteistön lämmityksen Lappeenrannassa. (Tekniikka & Talous 2016.) Yritysten tuleekin siten miettiä laajemmin tarvittavia suojauskeinoja eri tilanteisiin, ovatko ne riittäviä ja toimivatko ne toimitilan ja henkilöstön turvaamista ajatellen.

Kuvio 3: Uhkien jakautuminen (Heljaste ym. 2008, 19)

Ilmonen, I., Kallio, J., Koskinen, J. & Rajamäki M. painottavat oppaassaan ”Johda riskejä, käytännön opas yrityksen riskienhallintaan” (2016), että riskienhallinta kannattaa pitää riittävän yksinkertaisena sekä selkeänä. Riskienhallinnan työkalut ja menettelytavat muodostavat

välineellisen arvon, joten ne eivät saa siirtää toimintaa pois pääasiallisesta tekemisestä (Ilmonen ym. 2016, 43). Esimerkiksi Kuvion 2 mukainen taulukko, jossa riskejä painotetaan niiden vaikutusten ja todennäköisyyden suhteen, auttaa löytämään ne asiat joihin yrityksen kannattaa panostaa. Taulukot ovat kuitenkin usein vaikeita käyttää haettaessa oikeaa painopistealuetta. Ilmonen ym. (2016, 43) mukaan riskien arvottaminen kannattaa tehdä huolellisesti ja laadukkaasti, sekä samoja periaatteita noudattaen. Tällöin riskejä voidaan verrata keskenään ja priorisoida toimenpiteet hallintatoimien kohdentamiseksi. Myöskään riskienhallintaan ei kannata luoda monimutkaisia teorioita ja työkaluja, ettei prosessi ala tuntumaan hankalalta ja siitä muodostuisi lopulta taakka turvallisuustoiminnalle. Tämä aiheuttaisi, ettei riskienhallinnan tuomaa lisäarvoa enää huomioitaisi ja palattaisiin takaisin totuttuun toimintatapaan.

Murtosuojeluohjeesta poiketen riskien luokittelua voidaan yksinkertaistaa ja vahinkotapahtumia tarkastellaan riskin esiintymistiheyden ja vakavuuden mukaan. Tällöin luokitukseen riittää neljä luokkaa ja verbaalisen arvon lisäksi käytetään apuna matemaattista kieliasua (Suominen 2003, 20). Riskin esiintymistiheyttä voidaan arvottaa kaupan pienmyymälöiden osalla seuraavasti sen todennäköisyyden mukaan.

Yleinen = jos riskityyppi esiintyy useita kertoja yhden vuoden aikana.

Suuri = jos riskityyppi esiintyy vähintään kerran vuodessa.

Melko harvinainen = riskityypin esiintyessä kerran / 10 vuotta.

Erittäin harvinainen = jos riskityyppi esiintyy liikekiinteistön elinkaarena aikana.

Riskin vakavuus puolestaan mitataan euromääräisellä arvolla, jotka tähän yhteyteen on arkitodellisuuden pohjalta syntyneitä esimerkkilukuja. (Suominen 2003, 20.) Taulukkoon 1 on koottu riskin laajuuden ja todennäköisyyden perusteella tapahtuva luokitus, joka toimii perusteena myöhempanä esitetylle oviympäristön uhkaluokittelulle.

Riskin laajuus		Todennäköisyys	
1	Vähäinen, < 500€	1	Erittäin harvinainen, 1 kerta/ 30 v
2	Kohtalainen > 2000 €	2	Melko harvinainen, 1 kerta / 10 v
3	Suuri, > 20 000 €	3	Suuri, 1 kerta / vuosi
4	Katastrofi, > 200 k€	4	Yleinen, useita vuoden aikana

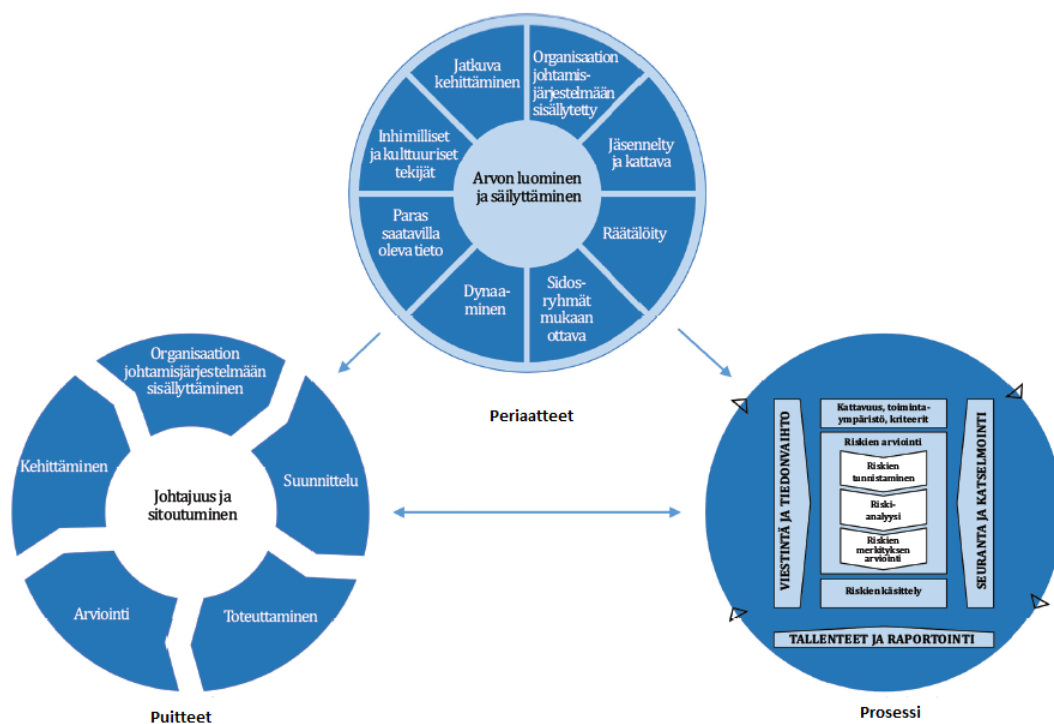
Taulukko 1: Riskin laajuus ja todennäköisyys (Suominen 2003, 21)

4.3.1 Riskienhallinta yleisesti

Riskienhallintaan on useita standardeja, jotka ovat ohjeellisia. Niiden tarkoituksena on kattaa kaikki riskienhallintaan liittyvät osa-alueet. Riskienhallintaprosessi kannattaa toteuttaa siten,

että se noudattaa yleisesti hyväksytyjä menettelytapoja. Standardeista saatava suurin hyöty saadaan niiden luomista yhteisistä riskienhallintasanastosta ja metodologiasta. Tämä mahdollistaa ymmärrettävän, systemaattisen ja toistettavan lähestymistavan riskienhallintaan. (Ilmonen ym. 2016, 30.) Useimmat riskienhallintastandardit ja menetelmät noudattavat seuraavan kaltaista perusrunkoa, jossa asetetaan tavoitteet riskienhallinnalle, tunnistetaan riskit sekä niiden vaikutusten ja todennäköisyyden suhde. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluu hallintatoimenpiteiden suunnittelu ja toteutus, raportointi ja riskienhallinnan tason sekä onnistumisen seuranta.

Riskienhallintastandardi SFS ISO 31000 perustaa riskienhallinnan kolmeen osa-alueeseen, jotka ovat; periaatteet, puitteet ja prosessi. Kuviossa 4 on esitetty näihin osa-alueisiin liittyvät aihealueet, jotka yhdessä tukevat riskienhallintaprosessia kokonaisuuden kannalta.

Kuvio 4: Riskienhallinta (SFS-ISO 31000:2018, 5)

4.3.2 Turvallisuussuunnittelun riskienhallinta

Turvallisuussuunnittelun riskienhallinnalle hyvän perustan luo SFS-ISO 31000. Standardissa on selkeästi käyty läpi riskienhallintaan ja toimintaan liittyvät sidonnaisuudet, Kuvio 4. Kaikki standardissa esitetyt osatekijät voivat liittyä turvallisuussuunnitteluun tai vain tarvittavilta osin. Standardi antaa kuitenkin hyvän pohjan kehittää ja muokata toimintaa siten, että riskienhallinnasta tulee johdonmukaista, vaikuttavaa ja tehokasta. (SFS-ISO 31000:2018, 5.) Tarkoituksenmukaista ei kuitenkaan ole orjallisesti noudattaa standardin ohjeita, vaan tunnistaa

parhaiten turvallisuussuunnittelua tukevat riskienhallintaosat. Niiden avulla voidaan luoda räätälöity toimintatapa turvallisuussuunnittelun avuksi tai jopa yrityksen turvallisuustoiminnan tueksi.

Turvallisuussuunnittelun riskienhallintaprosessin tarkoitus on täydentää Finassialan ”Kohteen murtoriskien arviointi ja suojaustason valinta -ohjetta”. Kyseisessä ohjeessa painotetaan, että suojaustason tulee perustua riskienarvioon. Hyödyntämällä ISO-SFS 31000 standardin periaatteita ja tuomalla kohteen suojaustason valintaan laajempi riskinäkemys, saadaan tuloksena hyväksyttävä suojaustaso. Suojaustason valintaan huomioidaan keskeiset osa-alueet kuten toimintaympäristön tunnistaminen, riskien kokonaisvaltainen tunnistaminen ja tarvittavien hallintakeinojen suunnittelemisen sekä seuranta. Riskimatriisin avulla saadaan liiketoimintaan vaikuttavat riskit kattavammin esille ja niiden sidonnaisuudet ymmärretään paremmin. Lisäksi riskitarkasteluun voidaan liittää yhteiskunnassa vaikuttavat ajankohdalle ominaiset turvallisuusvaatimukset ja niiden vaikutukset yrityksen toimintaan. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (Turvallisuuskomitea 2017) mainitsee mm. terrorismin ja muun yhteiskuntajärjestystä vaarantavan rikollisuuden. Lisäksi on myös hyvä tunnistaa globalisoituvan maailmantalouden tuomat vaikutukset turvallisuuden uhkana (Kuusela & Ollikainen, 2005). Globalisaation tuomasta turvallisuushasta, ryhmähaastattelussa esiin tuli ulkomailta tulleet rakennusmiehet, jotka mahdollisesti toimittavat liikekiinteistöjen rakennetietoja ammattirikollisille (Ryhmähaastattelu 2018).

4.3.3 Riskienhallinnan tavoitteet

Koveneva kilpailu ja tehokkuusvaatimukset aiheuttavat sen, että yritykset pyrkivät tavoitteiden saavuttamiseen mahdollisimman pienellä määrällä resursseja (Ilmonen ym. 2016, 38). Kustannuksia pyritään minimoimaan, organisaatiomalleja muokataan, kevennetään ja tehtäviä ulkoistetaan, jotta saavutetaan suurin mahdollinen voitto tai varaudutaan tulevaisuuden tarpeita varten. Riskienhallinnan voidaan tässä tapauksessa katsoa olevan myös kilpailutekijä turvallisuussuunnittelijoille sekä kiinteistön omistajille, laadittaessa turvallisuussuunnitelmia kaupan alan kohteisiin. Oma työharjoittelutehtävä kaupan alalla toi aiheeseen tarvittavaa perustietoa, kuten myös haastateltavien näkemykset. Harjoittelujakson, haastatteluiden sekä oman työkokemuksen perusteella, asetin riskienhallintaprosessia varten seuraavat tavoitteet:

- Riskienhallinnan tulee tuottaa laadukkaita, kustannustehokkaita ja toimivia turvallisuusratkaisuita.
- Riskienhallinnan tulee tukea liiketoiminnan, henkilöstön ja asiakkaiden turvallisuutta.
- Riskienhallinta on kannattavaa ja pitkäjänteistä työtä turvallisuustoiminnan kehittämiseksi.

Edellä mainittujen tavoitteiden lisäksi riskienhallinta pyritään tekemään mahdollisimman yksinkertaiseksi ja vältetään heti alussa mahdolliset ylilyönnit. Vain tällä tavoin riskienhallinnasta voidaan kehittää yritystä parhaiten tukeva ja hyödyttävä työkalu. (Ilmonen, ym. 2016.)

4.3.4 Riskienhallintaprosessi

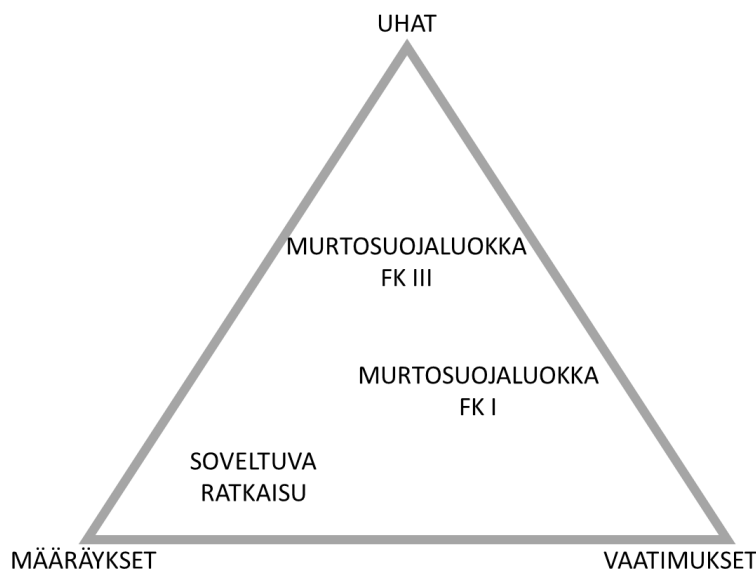
Turvallisuussuunnittelun riskienhallintaprosessia tukee riskienhallinnan osa-alueiden tunnistus, kuten Kuviossa 5 on kokonaisuutta osa-alueineen kuvattu. Kohteen murtoriskien arvioinnista tuleekin siirtyä eteenpäin ja laajentaa ajatusta kohteen turvallisuusriskien arviointiin. Turvallisuusriskien arvioinnin tavoitteena on huomioida eri osa-alueet paremmin.

Kuvio 5: Riskienhallinnan osa-alueet (Ilmonen ym. 2016, 95)

Riskienhallinnassa on riskilajit jaoteltu neljään eri kategoriaan, joka on yksi vakiintuneista tavoista. Riskilajit ovat strategiset, vahinko, taloudelliset ja operatiiviset riskit. Tällöin riskit ovat jaoteltu niiden lähteen tai tyyppin mukaan, joiden vaikutuksesta riski toteutuu. Tekijöitä voi olla siten useampi, esim. oviympäristön suunnitteluun tulee riskivaikutuksia lainsäädännöstä, murto- ja vahinkoriskien suunnitteluun tulee riskivaikutuksia ihmisten toiminnasta. Koska tarkoituksena oli pitää riskienhallinta alussa yksinkertaisena, käsiteltiin vahinko- ja operatiivisia riskejä yhtenä kokonaisuutena. Esimerkkinä voidaan pitää vahinkoriskin vaikuttavan operatiiviseen toimintaan, kuten poistumistieoven käyttäminen rikolliseen tarkoitukseen liikkeen aukioloaikana. Riskien luokit-

telu auttaa niiden keskinäisten suhteiden löytämistä ja helpottaa siten analysointia. Oviympäristö onkin siten hyvä kohde käsitellä riskienhallintaympäristöä ja miettiä tarvittavia toimenpiteitä riskien poistamiseksi, pienentämiseksi tai siirtämiseksi. Kuviossa 6 on esitetty oviympäristön riskilajien sidonnaisuudet, joiden avulla voidaan tunnistaa vaikuttavat uhat ja suunnitella tarvittava suojaustaso. Riskien sidonnaisuuksia voidaan käsitellä seuraavasti. Määräykset edellyttävät soveltuva lukitusratkaisua, joka täyttää palo- ja poistumistievaatimukset. Vaatimukset tulevat vakuutusyhtiön vakuutusehdoista ja lukituksen tulee täyttää murtosuojaaluokan 1 tai 3 vaatimustaso. Tällä hetkellä vaatimusten osalta uhka on käytännössä aina vakio, eli murto, joten lukitusratkaisuun ei ole vaihtoehtoja vakuutusehtojen pohjalta.

Kuvio 6: Oviympäristön riskikartta

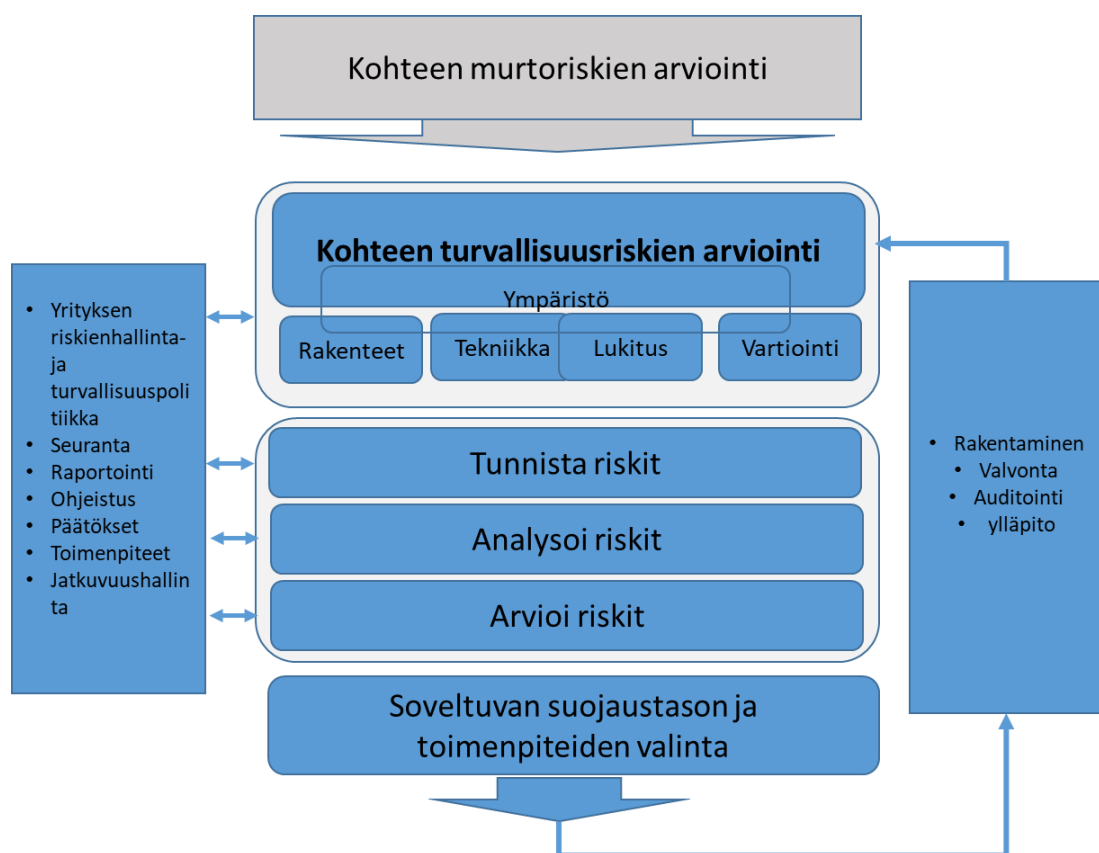
Havaintojen perusteella toteutuksissa on esiintynyt ristiriitoja, jolloin poistumistievaatimusten takia lukitus ei täytä vakuutusyhtiön vaatimuksia murtosuojausluokan osalta. Näistä helpommin tunnistettavat ratkaisut ovat vääntönupilla varustetut varmuuslukot, jolloin lukko on avattavissa aina ilman avain toimintoa.

Ottamalla mukaan riskienhallinnan periaatteet ja prosessimainen luonne, voidaan Kuvion 7 mukaisesti toteuttaa suunnittelua aivan uudesta lähtökohdasta. Riskienarvioinnissa huomioidaan ja tunnistetaan toimintaympäristö ja liiketoiminnan perusteet. Lisäksi millainen kohde on, uusi vai peruskorjattava, sekä sijainti. Parhaan lähtökohdan suunnittelun pohjaksi antaisi, jos yrityksellä on olemassa oma riskienhallinta- ja turvallisuuspolitiikka. Näiden avulla voidaan määrittää tarvittava ja hyväksyttävä turvallisuustaso, jolloin ratkaisuiden toteutus on huomattavasti selkeämpää. Kokonaisvaltaisemmassa turvallisuusriskien arvioinnissa huomioidaan myös tietotekniikan tuomat uhat toimintaan. Joten kulunvalvonta-, kameravalvonta-,

lukitus ja muut kiinteistön tietoliikenneverkkoon kytkettävät turvajärjestelmälaitteet, voidaan kytkeä alusta alkaen omaan turvajärjestelmäverkkoon.

Riskienhallinta kokonaisvaltaisemmin tuo keinon käsitellä uhkia eri osa-alueilla ja niiden yhteisvaikutuksia toisiinsa, siten lopputuloksena olisi hyväksyttävän suojaustason ja toimenpiteiden valinta kohteen kokonaisturvallisuusratkaisuksi.

Riskienhallintaprosessi tukisi myös tilaus-, toimitus- ja vastaanottoprosessia rakennusvaiheen aikana, koska se mahdollistaa jatkuvan seurannan ja raportoinnin. Näin mahdollisesti estetään urakoiden kilpailutuksessa aiheutuva tuotteiden tai laitteiden vaihtaminen ”lähes vastaviksi”, jotka eivät siten vastaa alkuperäistä vaatimusta.

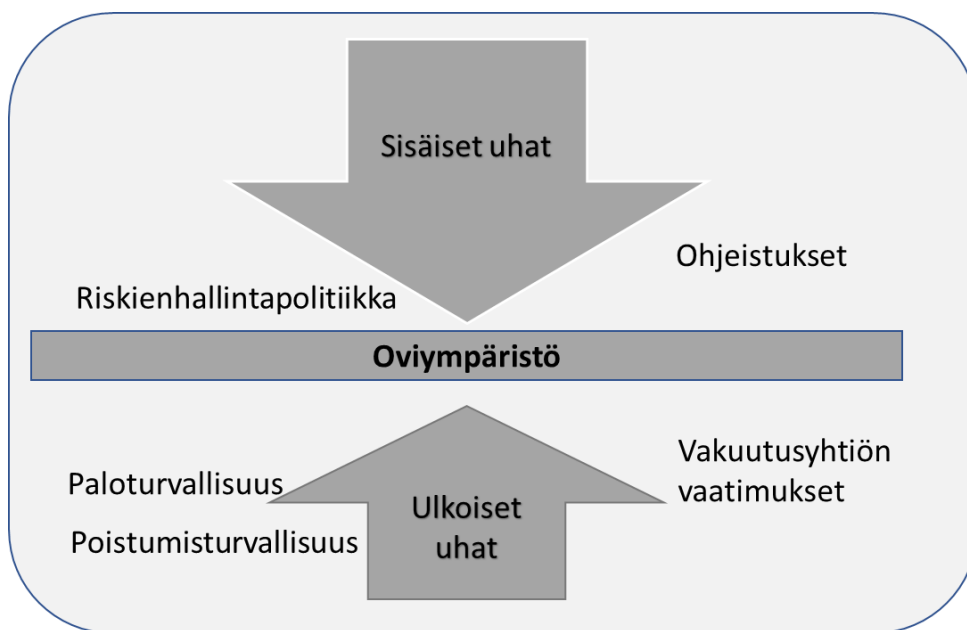
Kuvio 7: Kohteen turvallisuusriskien arviointiprosessi ISO 31000 mukaisesti

Kun kohde on otettu vastaan ja hyväksytty, riskienhallintaprosessi antaa edelleen työkalut seurantaan turvallisuustason ylläpitämiseksi normaalitoiminnan aikana. Kaikki turvallisuuspoikkeamat huomioidaan, raportoidaan ja käsitellään. Tarvittavat toimenpiteet riskien poistamiseksi ja toiminnan varmistamiseksi toteutetaan. Poikkeamista saadaan tietoa, jonka pohjalta voidaan uusissa kohteissa ottaa asiat jo huomioon.

5 Riskienhallinta turvallisuussuunnittelussa kaupan alalla

Edellä käsitellyn teoriaperusteen ja riskienhallintaprosessin (Kuvio 7) pohjalta, pyrin luomaan yksinkertaisen riskimallin, jonka perusteella pystyy luokittelemaan toimintaan kohdistuvia riskejä. Ryhmähaastattelun avuksi koostin uhkaluokittelumallin oviympäristöjä varten, jonka tarkoituksena oli herättää keskustelu mahdollisiin uhkatilanteisiin ja kuinka niitä vastaan voisi suojaautua. Uhkaluokituksessa huomioitiin vaatimukset, määräykset sekä inhimillisten tekijöiden muodostamat uhat. Lisäksi kaupan alan muuttuneet toimintatavat, kuten aukioloajat ja lainsäädännön muutosten vaikutukset pieniin rikoksiin. Uhkaluokituksen tarkoitus oli antaa uusi näkökulma lukitusratkaisuiden toteutukseen täydentäen Finassialan murtoriskiä arviointi ja suojaustason valinta ohjetta (2017) käyttämällä riskienhallintaa apuna.

Riskimallissa vaatimukset jaetaan kahteen luokkaan, ulkoisiin ja sisäisiin. Ulkoisia vaatimuksia uhkaluokitukseen tuovat lait ja asetukset, kuten palo- ja poistumisturvallisuus, sekä toimialaan vaikuttavat muut ohjeistukset ja vaatimukset. Sisäiset vaatimukset muodostuvat riskienhallintapolitiikasta ja operatiivisista toimintaohjeista.

Kuvio 8: Riskimallin uhat

Prosessit ja inhimilliset tekijät sisältävät johtamisen, ihmisten ja prosessien, sekä rakenteiden tuomia tekijöitä uhkaluokitukseen. Prosessien osalta voidaan nostaa esiin ennakoiva suunnittelu, jolloin esim. ovirakenteiden aiheuttama epäsovpiisuus voidaan vaatimuksissa poistaa tai ymmärretään toteutukseen vaadittava osaamistaso läpi hankintaprosessin. Myös muiden järjestelmien toiminnollisuus huomioidaan oviympäristön suunnittelussa.

Ulkoisiin vaatimuksiin yksi merkittävin vaikuttaja on Finanssialan aiemmin mainitut ohjeistukset. Finanssialan julkaisemat ohjeistukset luovat hyvät perusteet kiinteistöjen- ja toimitilojen turvallisuussuunnittelulle, mutta on huomioitava, että niiden sisältö on pysynyt samankaltaisena useita vuosia. Pidän siten mahdollisena, ettei niiden vaatimien ratkaisuiden soveltuvuus ja yhteensopivuus vastaa kaikkiin nykypäivän tai tuleviin haasteisiin kaupan alalla. Kyseiset ohjeet eivät ole vakuutusyhtiöitä sitovia, joten vakuutusyhtiö voi poiketa vapaasti omista vakuutusehdoistaan. Finanssiala on alusta alkaen painottanut riskienarviota suunnittelussa, mutta ratkaisut oviympäristöjen suunnittelussa ovat vakiintuneet ja eivät siten perustu riittävästi riskienarvioinnin kautta saataviin toteutuksiin. Uhkaluokittelumallin tuli samalla tuottaa lisäarvoa kustannustehokkaampien ja tarkoitustenmukaisten toteutusten muodossa, jolloin turvallisuuteen käytettävä rahamäärä voidaan kohdentaa paremmin.

5.1 Uhkaluokittelu

Uhkaluokat jaetaan viiteen eri tasoon. Tason perustan muodostaa riskienarvio yhdessä muiden rakenteellisten ja toiminnallisten suojaustoimenpiteiden kanssa ja nämä muodostavat yhdessä uhkaluokan. Uhkaluokat alkavat luokasta 0 päätyen luokkaan 5, joka on suojaustasoltaan korkein. Uhkaluokitukseen vaikuttavat seuraavat osatekijät, kuten oven sijoittuminen kiinteistöön ja ulkoalueisiin nähden, oven toiminnalliset vaatimukset ja käyttäjien kohdistamat toimenpiteet (sallitut tai luvattomat), kiinteistön sijainti ja toimintatapa, esimerkiksi aukioloaikojen vaikutus. Lisäksi määritin uhkaluokalle rahallisen arvon riskin toteutuessa. Rahallisen arvon avulla saadaan riskiraportointia ymmärrettävämmäksi ja hankintojen painoarvoa voidaan paremmin perustella. Tällöin voidaan panostaa niihin osa-alueisiin, joissa tunnistettu uhka aiheuttaa toimenpiteitä suojaustason parantamiseksi. Uhkaluokittelua tukee myös ajattelu, onko riski otettavissa omalle vastuulle vain kannattaako riski siirtää vakuuttamalla. Suomisen (2003) mukaan omalle vastuulle voidaan jättää vahingot, jotka ovat todennäköisiä ja niistä aiheutuu vähäisiä vahinkoja. Myös isommat vähemmän todennäköiset vahingot kantaa pitää omalla vastuulla. Tällöin esim. vakuutukseen kuuluva omavastuu voidaan määrittää riittävän suureksi. Omavastuun suuruus vaikuttaa siten vakuutuksen hintaan ja vuosimaksuissa saadaan säästöjä aikaiseksi. Liitteissä 2 - 7 on erikseen koottu uhkaluokkien rakenne, uhkaluokituksen riskit, sekä hallintakeinot. Samalla uhkaluokkaa on verrattu Finanssialan murto-suojeluohjeiden ratkaisuihin.

5.2 Uhkaluokat 0 - 5

UHKALUOKKA 0

Uhkaluokan 0 ovet (liite 2) ovat usein edullisin kiinteistön ovirakenne ja niiden mukana tulee lukkorunkoja, joita ovivalmistajat käyttävät ovitoimituksissaan. Oville ei aseteta erityisvaati-

muksia tai toiminnallisuutta. Tästä syystä niitä eivät kosketa palo- tai poistumistievaatimukset. Uhkaluokan 0 ovissa ei siten tarvitse käyttää hyväksytyjä ja luokiteltuja tuotteita. Riskin toteutuessa vahingon ajatellaan olevan noin 200 €, joka kannetaan itse.

UHKALUOKKA 1

Uhkaluokan 1 (liite 3) ovet ovat pääasiallisesti kiinteistön sisäovia, joiden käyttäjiä ovat henkilökunta tai yhteistyökumppanit. Ovet ovat siten lukittavia ja mahdollisesti kulunvalvonnalla varustettuja. Ovien rakenne ja toiminta voi poiketa normaalista kääntöovesta. Ovi voi olla myös liuku- tai nosto-ovityyppinen ns. pikarullaovi. Käytettävä oviratkaisu määritetään kohteen suunnitteluvaiheessa ja sen toiminnallista turvallisuusratkaisua suunnitellessa huomioidaan mahdolliset uhat. Lukitus- ja oviratkaisun valinta on siten osa riskienhallintakeinoja. Uhkaluokan 1 ovissa huomioidaan palo- ja poistumistievaatimukset, sekä luvattoman käytön tai kulkemisen aiheuttama riski. Lukuun ottamatta palovahingosta aiheutuvaa vahinkoa, riskin toteutuessa vahingon arvo on enintään noin 1000 € ja se ei aiheuta merkittävää varaa yrityksen liiketoiminnalle. Riski voidaan vielä mahdollisesti kantaa itse, ajatellen että vahinkotaajuus on varsin pieni.

UHKALUOKKA 2

Uhkaluokan 2 ovet (liite 4) tuovat suurimman potentiaalinen uudistuksiin turvallisuusajattelussa, koska niihin kohdistuviin uhkiin voidaan parhaiten vaikuttaa riskienhallinnalla. Ovet ovat pääasiassa myymälästä ulos johtavia poistumistieovia, jotka eivät ole normaalissa päivittäisessä käytössä. Pääsisääkäynnin sisempi liukuovi voidaan myös luokitella tähän kategoriaan, mutta liukuovet käsittelemme mieluummin omana erillisenä kokonaisuutena, joten niiden ratkaisuita en ryhmähaastattelussa ottanut esiin. Tässä uhkoluokassa kohdistuu oveen useita eri riskejä aiheuttavia uhkia. Oven toiminnallisuudessa on otettava huomioon poistumistievaatimus ja luvattoman käytön tai kulkemisen mahdollisuus liikkeen aukioloaikana. Murtautumisen mahdollisuus on myös olemassa, joten siihen on varauduttava joko rakenteellisesti tai lukituksen avulla. Jos riski toteutuu aiheuttaa se tuntuvan vahingon, noin 5000 €. Riskin mahdollisuutta tulee tarkistella oven sijoittumiseen liikekiinteistössä, sekä liikekiinteistön sijaintia. Aiemmat tapaukset kannattaa ottaa huomioon riskiä arvioitaessa. Riskin toteutuessa vahinko voidaan vielä mahdollisesti kantaa itse, mutta tämä tarkastelu on aina yrityskohtainen ja riippuu yrityksen riskienhallintapolitiikan asettamista riskiarvoista.

UHKALUOKKA 3

Uhkaluokan 3 (liite 5) muodostavat pääsääntöisesti myymälän taustatilojen ulko-ovet, joiden kautta tapahtuu henkilökunnan ja tarvittavien yhteistyökumppaneiden kulku kiinteistöön. Myös tukiprosessien vaatimat suojatilat esim. jätteenkäsittely, sekä tekniset tilat kuuluvat tähän luokitukseen. Tunnistettaessa merkittävimmät suojattavat arvot, riski voi toteutuessaan

aiheuttaa suuren vahingon tai myös katastrofivahingon. Vahingon arvo voi olla noin 20 000€ tai katastrofivahingon pysäyttäessä liiketoiminnan tuo se vähintään 200 000€:n vahinkoa yritykselle. Teknisen tilan laitteet ovat sellaisia, joiden vahingoittamisella saadaan katastrofivahingot aikaiseksi. Näiden tilojen suunnittelun osalta asia tulee ottaa huomioon myös kaupan liikekiinteistöä suunniteltaessa. Uhkaluokan 3 ovien kohdalla palo- ja poistumistievaatimukset, murto ja luvaton kulku ovat seikkoja jotka aina tulee huomioida ratkaisua toteuttaessa.

UHKALUOKKA 4

Uhkaluokan 4 ovissa (liite 6) on otettu huomioon lisäksi yrityksen tietojen vuotaminen ulkopuolisille henkilöille. Muutoin ovia voidaan pitää lähes vastaavina, kuin uhkaluokaksi 1 määritetyt oviratkaisut. Kyseistä ovityyppiä käytetään toimiston tai neuvottelutilojen oviratkaisuihin, joten niiden tulisi olla äänieristettyjä perusvaatimusten lisäksi. Tällöin voidaan varmistaa, ettei keskustelut kuulu huonetilasta ulkopuolisille, joka voi aiheuttaa tieto- tai jopa maineriskin. Äänieristetty palo-ovi tuo vahvan rakenteensa vuoksi myös murtosuojaa ja käyttämällä murtosuojaluokan 3 heloituksia käyttökäytössä, lisätään tunkeutumiseen tarvittavaa aikaa ilman erillistä varmuuslukitusta.

UHKALUOKKA 5

Uhkaluokka 5 (liite 7) on kaikista lukitusturvallisin ovi kriittisten tilojen lukintaa varten. Lukituksessa käytetään Finassialan hyväksymiä tuotteita. Murtosuojasta voidaan lisätä käyttämällä varmuuslukkoa myös sisäovissa. Ulko-ovissa lukitus toteutetaan aina Finassialan murtosuojaluokan 3 ratkaisuiden mukaisesti. Murtosuojasta voidaan lisätä käyttämällä käyttökäytön avainpesänä murtosuojaluokan 3 avainpesän heloitusta. Oven tulee olla lisäksi murtosuojaluokiteltu ja muiden rakenteiden tulee olla samaa tasoa. Ovea käytetään esimerkiksi kassatoimiston ovina tai palvelintilojen sisäänkäyntiovina. Riskien toteutuessa liiketoiminnalle on vaarana aiheutua erittäin suurta vahinkoa, joten suojaukseen kannattaa panostaa.

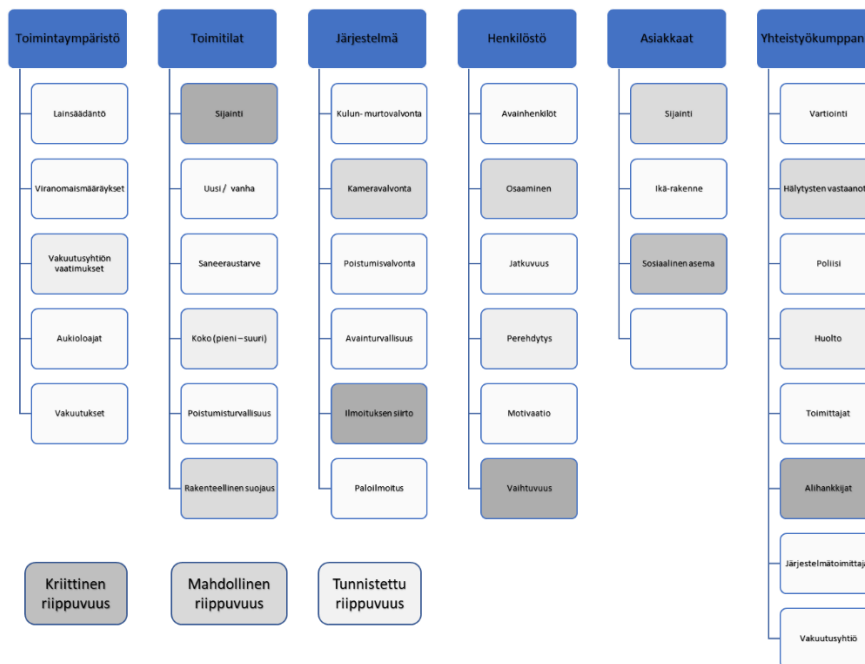
Kuviossa 9 on esitetty uhkaluokkien riskikartta, jonka avulla voidaan paremmin hahmottaa minkä tasoista ratkaisua voidaan käyttää oviympäristön suojaamiseksi. Kun riski siirretään vakuutusyhtiölle sen toteuttaessa, eli suojaus vakuutetaan, käytetään aina vakuutusyhtiön hyväksymää ratkaisua. Esimerkiksi uhkaluokka 3 mahdollistaa toteutuksen ilman varmuuslukkoa, mutta vakuutusyhtiön vaatimuksesta se täytyy lisätä oveen.

Huomattava riski	Uhkaluokka 2 (5000€)	Uhkaluokka 3 / 4 (20 000€)	Uhkaluokka 5 (>200 000€)
Mainittava riski	Uhkaluokka 2 (5000€)	Uhkaluokka 3 (20 000€)	Uhkaluokka 3 (200 000€)
Vähäinen riski	Uhkaluokka 0 (200€)	Uhkaluokka 1 (1000€)	Uhkaluokka 2 / 3 (5000€)
	Suojaus omalla vastuulla	Suojaus riippuu valitusta strategiasta	Suojaus vakuutetaan

Kuvio 9: Uhkaluokittelu ja riskin suhde

5.3 Riskimatriisi

Ovien uhkaluokituksen lisäksi kokosin riskimatriisin, jossa oli koottu kaupan alaan mahdollisesti vaikuttavia uhkia. Riskimatriisin tarkoituksena oli täydentää keskustelua ryhmähaastattelussa. Keskittymällä pelkästään oviympäristöön turvallisuussuunnittelussa, ei olisi huomioitu tai tunnistettu kaikkia mahdollisia uhkatekijöitä. Kuviossa 10, riskimatriisiin on merkitty ryhmän tunnistamat uhkatekijät, niiden vaikuttavuuden mukaisesti.

Kuvio 10: Riskimatriisi (Ilmonen ym. 2016, 101)

Riskimatriisissa suunnitteluun liittyviä riippuvuuksia tuli esiin seuraavia riippuvuuksia,

- Toimintaympäristön osalta vakuutusyhtiöiden vaatimukset ja tarkistukset.
- Toimitilojen osalta, sijainti, rakenteellinen suojaus ja toimipaikan koko.
- Järjestelmien osalta, ilmoituksen siirto ja kameravalvonta.
- Henkilöstön osalta, vaihtuvuus, osaaminen ja perehdytys.
- Asiakkaiden osalta sosiaalinen asema ja myymälän sijainti.
- Yhteistyökumppaneiden osalta alihankkijat, hälytysten vastaanotto ja huolto.

Näillä riskilajeilla on myös vaikutussuhteet toisiinsa, kuten myymälän sijainti alueella, jonne on sosiaalisen aseman kautta kerääntynyt tietyn tyyppinen asuinalue, kuten jossa on paljon edullisia vuokra-asuntoja. Tämä oli vaikuttanut tarpeeseen lisätä erikseen alas laskettavia rulo-kaltereita, joilla suojataan kiinteistön lasiaukolliset julkisivut. Vakuutusyhtiön vaatimukset lukituksen suhteen vaativat varmuuslukon käyttöä, joka olisi voinut tässä tapauksessa riskianalyysin perusteella jättää pois, rulo-kalteroinnin antaman suojauksen vuoksi. Toimitilojen rakenteellista suojausta joudutaan siten mahdollisesti parantamaan kohteen sijainnin vuoksi jo alkuvaiheessa tai ilkeivällä vuoksi myöhemmin.

6 Loppupäätelmä

Opinnäytetyö osoitti, että huomioimalla toimintaan kohdistuvat riskit, olisi riskienhallinnan avulla mahdollista toteuttaa kohteeseen soveltuvin hyväksyttävä suojaustaso. Varsinkin oviympäristön suunnittelussa voidaan saavuttaa kustannustehokkaampia ja tarpeen mukaisia toteutuksia. Riskienhallinta mahdollistaa tunnistamaan mikä on tärkein suojattava omaisuus, sekä mistä mahdolliset uhat aiheutuvat. Kuitenkin vakuutusyhtiöiden vaatimukset vaikuttavat lukitusratkaisuiden toteutukseen siinä määrin, ettei niitä voi tällä hetkellä kyseenalaistaa ja siten toteutukset pysyvät edelleen samankaltaisina, kuten aiemmin. Vain katkaisemalla napanuora vakuutusyhtiöön auttaisi riskienhallinnan kehittämistä ja käyttämistä paremmin oviympäristöjen suunnittelussa. Muista kaupan alan toimijoista Lidl erottuu selkeästi omien lukitus-ten osalta, koska heidän kiinteistöjen lukituksessa ei huomioiden mukaan ole käytetty varmuuslukkoja. Myös pääovien lukitustuotteiden puuttuminen on silmännähtävissä. Huomioiden mukaan Lidl myymälöissä on selvästi yksinkertaisemmat ja siten edullisemmat toteutukset. Tällä tavoin on turvallisuuteen liittyvien ratkaisuiden osalta saavutettu useiden tuhansien eurojen hyöty / liike, verrattuna kotimaisiin alan toimijoiden käyttämiin ratkaisuihin (S-ryhmä, Kesko). Hannu Vanhatalo kirjoituksessaan ”Taidetta tämäkin (ART)” toteaa, että vaihtoehtoisilla vakuutusratkaisulla yritykset voivat saavuttaa kustannustehokkaampia riskinsiirtoratkaisuja ja niin kutsuttu Captive-yhtiö on esimerkiksi sellainen. Captive-yhtiö vakuuttaa vain omistajansa riskejä, sen vuoksi se soveltuu suurille yrityksille ja kansainvälisille konserneille. Kotimaisten toimijoiden osalta on myös huomioitava ero S-ryhmän ja K-kauppiaiden tavassa toimia. S-ryhmä on ketjuvetoinen, joten organisaatiossa on huomioitu turvallisuuteen liittyviä asioita paremmin. K-kaupat ovat pääsääntöisesti kauppiasvetoisia, joten heillä on enemmän tarvetta turvallisuuskonsultoinnille toimitilaturvallisuuden ja toiminnan turvallisuuden parantamiseksi (Haastattelu5 2018).

Riskimatriisi toi esiin aivan eri näkökulman kaupan alan pienmyymälöiden turvallisuusasioihin. Esiin tulleet riskialueet vaativatkin aivan uudenlaisen lähestymistavan saada riskit hallintaan. Henkilöihin ja yhteystyökumppaneihin liittyvät riskit vaativat yrityksissä riskienhallintapolitiikan parempaa omaksumista ja toteutusta, että havaitut riskeille löydetään tarvittavat hallintakeinot.

Haastattelua pidin toimivana keinona opinnäytetyön tiedonkeruun osalta, koska tuloksen pystyi sisällyttämään laajempaan kontekstiin. Ennalta oli myös tiedossa tutkimuksen tuottavan vastauksia monitahoisesti ja eri suuntiin, riippuen haastateltavan henkilön taustasta ja kokemuksesta riskienhallinnasta. Laadittu kyselypohja auttoi pitämään keskustelun sisällön aiheessa.

Mikä on turvallisuusjohtamisen merkitys kiinteistöjen ja toimitilojen turvallisuussuunnittelussa?

Haastatteluiden perusteella turvallisuusjohtamisella on suuri merkitys suunnittelulle. Yleensä vain isoimmat yritykset pystyvät oman turvallisuuspolitiikan perusteella antamaan riittävän hyvät lähtötiedot kohteen turvallisuusratkaisuiden toteuttamiseksi. Koettiin, että pienemmissä yrityksissä tai yksittäiset asiakkaat eivät tiedä mitä tarvitsevat turvallisuuden tuottamiseksi. (Haastattelu5 2018.) Näin he saattavat olla siten eri tasoisten turvallisuusalan myyjien varassa ja kohteiden toteutukset eivät välttämättä vastaa tarvetta (Haastattelu1 2017). Myös kustannuksilla on suuri merkitys, joten hyvin perustellulla hankinnalla saadaan riittävä budjetti toteuttaa turvallisuusratkaisun hankinta (Haastattelu2 2017).

Kuinka riskienhallinta tukee turvallisuusjohtamista toimitilojen turvallisuussuunnittelussa?

Opinnäytetyössä luodulla kohteen turvallisuusriskien arviointi prosessilla on mahdollista tukea yrityksen turvallisuusjohtamista. Prosessi laajentaa aiempaa tapaa määrittää hyväksyttävää suojaustasoa ja siten voidaan paremmin huomioida mahdolliset riskit, sekä suunnitella tarvittavan tasoiset suojaustoimenpiteen. Prosessi antaa myös perusteet seurata ja valvoa turvallisuustoimintaa, joten turvallisuuden ylläpito olisi jatkuvaa ja kehittyvää.

Saadaanko riskienhallinnan avulla toteutettua laadukkaammat, toimivat ja kustannustehokkaat turvallisuusratkaisut?

Riskienhallinnan avulla on mahdollista toteuttaa laadukkaampia ja kustannustehokkaampia turvallisuusratkaisuita, mutta kehittäminen on vielä hidasta ilman yritysten riskienhallinta- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Tukeeko riskimatriisi toimitilojen turvallisuussuunnittelua?

Riskimatriisin avulla voidaan hahmottaa eri riskilajeja, mutta yrityksen tulee tuntea oma toimialueensa todella hyvin. Vain siten voidaan suunnittelun avuksi antaa riittävästi tietoa. Suunnittelu perustuu muutoin jo käytännöksi muodostuneisiin periaatteisiin, joiden pohjalta toteutetaan kohteiden turvallisuusratkaisut.

Merkittävämpänä onnistumisena pidän liitteessä 8 esitettyä riskienhallintaprosessia ISO 31000 mukaisesti, johon onnistuin käytännön tasolla yhdistämään riskienhallinnan ja turvallisuussuunnitteluun vaikuttavat tekijät. Vastaavaa en löytänyt alan kirjallisuudesta tai julkaisuista. Kyseisen prosessin avulla voidaan turvallisuuteen liittyviä ratkaisuita arvioida tarkemmin ja siten panostaa oikeisiin asioihin. Riskienhallintaprosessia ei ole tarkoitettu pelkästään kaupan alan tarpeita varten, vaan prosessia voidaan käyttää apuna kaikkien toimialojen turvallisuusratkaisuiden suunnittelussa.

Koska riskienhallintaprosessi on opinnäytetyössä vielä hyvin teoriakeskeistä ja ajatukset tuovat uuden lähestymistavan kaupan alan pienten kohteiden suunnitteluun, tulisi se jalkauttaa käytännön suunnittelun avuksi. Tämä kuitenkin vaatii tuekseen yrityksen riskienhallintapolitiikan, jonka avulla luodaan perusteet turvallisuusratkaisuiden tasolle. Tällöin valitut toimenpiteet voidaan perustella vakuutusyhtiölle. Kohteen suunnittelun jälkeen tarvitaan menettelytapojen kehittäminen, joilla varmistutaan rakennusvaiheen vastaavuus suunniteltuun ja vaadittavaan tasoon. Myös turvallisuusjärjestelmien käyttöönotto, testaus ja opastus vaativat oman seurantaprosessin ja dokumentoinnin, sekä poikkeamien seurannan ja käsittelyn säännönmukaisesti riskienhallintaprosessin mukaisesti.

Lähteet

Kirjalliset lähteet

Berg, K. -E. 2000. Yrityksen riskienhallinta. Helsinki: Suomen vakuutusalan koulutus ja kustannus Oy.

Heljaste, J., Korkiamäki, J., Laukkala, H., Mustonen, J., Peltonen, J., Vesterinen, P. 2008. Yrityksen turvallisuusopas. Helsingin Kamari Oy: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvinen, R. & Juvonen, M. 2010. Turvallisuus kaupan vetovoimatekijäksi? Aalto-Yliopiston kauppakorkeakoulu: Aalto-Print.

Kerkko, P. 2001. Turvallisuusjohtaminen. Porvoo: PS-Kustannus.

Kuusela, H. & Ollikainen, R. 2005. Riskit ja riskienhallinta. Tampereen yliopisto Oy. Tampere: Juvenes Print.

Leppänen, J. 2006. Yritysturvallisuus käytännössä. Turvallisuusjohtamisen portfolio. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Suominen, A. 2003. Riskienhallinta. 3. uudistettu painos. Vantaa: Dark Oy.

Aikakausi- ja sanomalehtiartikkelit

Lehto, T. 2016. Lappeenrannasta varoittava esimerkki. Tekniikka ja talous. Automaatio. 29.11.2016.

Pääkirjoitus. 2016. Juoksukalja ei naurata myyjää. Pohjalainen 12.4.2016.

Susi, M. 2017. Turvallisuusjohtajan uusi profiili. Turvallisuus ja riskienhallinta 1/2017. 40-41.

Sähköiset lähteet

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2016. Elinkeinoelämän yritysturvallisuusmalli. Viitattu 8.11.2017.
<https://ek.fi/mita-teemme/tyoelama/yritysturvallisuus/>

Kohteen murtoriskien arviointi ja suojaustason valinta -ohje. 2017. Finassiala. Materiaalit. Turvallisuusohjeet. Murtovahingot. Tulostettu 6.12.2017
http://www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Kohteen_murtoriskien_arviointi.pdf

Lukot. 2017. Finanssiala. Materiaalit. Laitteet ja liikkeet. Tulostettu 25.1.2018.
<http://www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Lukot.pdf>

Poliisin tietoon tulleet murrot 1990 - 2017. 2018. Finassiala. Materiaalipankki. Tilastot. Tulostettu 24.3.2018.
<http://www.finanssiala.fi/materiaalipankki/tilastot/Sivut/default.aspx>

Päivittäistavarakauppa ry. 2017. Kaupan toiminta. Myymälätyypit. Viitattu 10.11.2017.
<http://www.pt.y.fi/kaupan-toiminta/myymalatyyppit/>

Rakenteellinen murtosuojaus I. 2017. Finanssiala. Vahingontorjunta. Materiaalipankki. Tulostettu 6.12.2017

<http://www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Rakenteellinen%20murtosuojaus%20I.pdf>

Rakenteellinen murtosuojaus III. 2017. Finanssiala. Vahingontorjunta. Materiaalipankki. Tulostettu 6.12.2017

<http://www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Rakenteellinen%20murtosuojaus%20III.pdf>

Ruokatieto. 2017. Päivittäistavarakaupan myymälätyypit. Viitattu 10.11.2017.

<http://www.ruokatieto.fi/ruokakasvatus/ruokaketju-ruuan-matka-pelloilta-poytaan/kauppa/miten-kauppa-toimii/paivittaistavarakaupan-myymalatyypit>

Vanhatalo, H. 2009. Taidetta tämäkin (ART). Vakuutusmajuri. Viitattu 28.2.2018.

<https://vakuutusmajuri.fi/2009/09/09/taidetta-tamakin-art/>

Yhteiskunnan turvallisuusstrategia. 2017. Turvallisuuskomitea. Viitattu 13.4.2018.

https://turvallisuuskomitea.fi/wp-content/uploads/2018/02/YTS_2017_suomi.pdf

Ympäristöministeriö. 2017. Perustelumuistio. Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta. Viitattu 13.4.2018.

[http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uusi_asetus_rakennusten_paloturvallisuus\(45212\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Uusi_asetus_rakennusten_paloturvallisuus(45212))

Julkaisemattomat

Haastattelu1. 2018. Haastattelu 30.11.2017. Viitattu 3.1.2018

Haastattelu2. 2018. Haastattelu 8.12.2017. Viitattu 3.1.2018

Haastattelu3. 2018. Haastattelu 26.1.2018. Viitattu 7.3.2018

Haastattelu4. 2018. Haastattelu x.x.2018. Ei käytettävissä.

Haastattelu5. 2018. Haastattelu 2.2.2018. Viitattu 7.3.2018

Ryhmähaastattelu 2018. Ryhmätapaaminen 26.1.2018. Viitattu 24.2.2018

Lait ja asetukset

Laki vähittäiskaupan sekä parturi- ja kampaamoliikkeen aukioloajoista annetun lain kumoamisesta (1618/2015)

Standardit

ISO Guide 73:2011

SFS-EN 14121-1:2012. SUOMEN STANDARDISOIMISLIITTO SFS

SFS-ISO 31000:2018. SUOMEN STANDARDISOIMISLIITTO SFS

Kuviot

Kuvio 1: Turvallisuuspolitiikan osa-alueet (Järvinen & Juvonen 2010, 17)	12
Kuvio 2: Varkauden todennäköisyyden riippuvuus omaisuuden kysyntää ja kuljetettavuuteen (Finassiala 2017)	14
Kuvio 3: Uhkien jakautuminen (Heljaste ym. 2008, 19)	15
Kuvio 4: Riskienhallinta (SFS-ISO 31000:2018, 5).....	17
Kuvio 5: Riskienhallinnan osa-alueet (Ilmonen ym. 2016, 95)	19
Kuvio 6: Oviympäristön riskikartta.....	20
Kuvio 7: Kohteen turvallisuusriskien arviointiprosessi ISO 31000 mukaisesti.....	21
Kuvio 8: Riskimallin uhat	22
Kuvio 9: Uhkaluokittelu ja riskin suhde	26
Kuvio 10: Riskimatriisi (Ilmonen ym. 2016, 101)	27

Taulukot

Taulukko 1: Riskin laajuus ja todennäköisyys (Suominen 2003, 21)	16
--	----

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset.....	35
Liite 2: Uhkaluokka 0.....	36
Liite 3: Uhkaluokka 1.....	37
Liite 4: Uhkaluokka 2.....	38
Liite 5: Uhkaluokka 3.....	39
Liite 6: Uhkaluokka 4.....	40
Liite 7: Uhkaluokka 5.....	41
Liite 8: Turvallisussuunnittelun riskienhallintaprosessi.....	42

Liite 1: Haastattelukysymykset

Nykytilanne

- 1. Mitä pidätte suurimpana uhkana kaupan alalla pienissä ja keskisuurissa kaupoissa?
- 2. Onko nyt tai lähitulevaisuudessa näköpiirissä sellaisia uhkia tai riskejä, joihin ei ole varauduttu?
- 3. Onko turvajärjestelmissä otettu huomioon nämä kaikki uhat?
- 4. Tuottaako nykyiset turvallisuusjärjestelmät, kuten lukitus, kulunvalvonta tai kamera-valvonta vastinetta niihin panostetulle rahalle.
- 5. Saisiko riskientunnistamisella laadukkaampaa, toimivampia ja kustannustehokkaampia ratkaisuja aikaiseksi, eli panostamalla oikeisiin asioihin?

Riskienhallinta

- 6. Tunnistetaanko ”riskienhallintaa” riittävästi osana turvallisuussuunnittelua?
- 7. Mihin turvallisuussuunnittelu mielestänne perustuu tällä hetkellä?
 - a. Finanssialan materiaalin käyttö ja onko se mielestänne ajan tasalla.
 - i. Kohteen murtoriskien arviointi
 - ii. Murtosuojeluohjeet
 - iii. Tuotetoimittajien materiaali
- 8. Tuottaisiko riskienhallinta suunnittelun apuna paremmin yrityksen turvallisuuspolitiikkaa tukevia ratkaisuja?
 - a. Tarkoitan, että varaudutaan paremmin uhkiin, joita kohdistuu toimintaan.
 - b. Ymmärretään paremmin yrityksen toiminta ja vaatimukset
 - c. Turvallisuustasolle saadaan alusta-alkaen mitattava taso.
 - d. Riskienhallinta tuo toimintaan jatkuvuutta ja siten korjaavat toimenpiteet.
 - e. Kustannustehokkuus, hankintoja voidaan perustella.
 - f. Hankintaosaamisen tukena.
 - g. Aktiivinen turvallisuustuotteen myynti, ratkaiseeko se asiakkaan ongelman vai myyjän ongelman?

Liite 3: Uhkaluokka 1

Oviympäristön uhkien tunnistaminen ja toimenpiteiden suunnittelu.			
UHKALUOKKA 1	Riskiarvo	1 000 €	
Huomioon otettavat vaatimukset	Kyllä / Ei	Tyypilliset seuraukset	Nykyinen murtosuojaluokitus
Palo- tai poistumisvaatimus	Kyllä		
Murtovaatimus	Kyllä		Sisäovi, joten ei vaatimusta.
Vaaraa ihmisille	Kyllä	Oven avautumissuunta huomioitava	
Vaaraa liiketoiminnalle	Kyllä		
Uhkaluokan tunnistetut riskit	Seuraukset	Toimepiteiden suunnittelu	
Luvaton kulku myymälän taustatiloihin.	Luvattomat henkilöt aiheuttavat vaaraa tai haittaa liiketoiminnalle.	Oven avaus kulunvalvontatunnisteella. Ovi varustetaan ovensulkimella sulkeutumisen ja salpautumisen varmistamiseksi.	
Poistumistievaatimus taustatilojen kautta ulos.	Oven lukitus on esteenä.	Oven lukituksen suunnittelussa on huomioitava poistumistie vaatimukset, sekä luvattoman kulun estämisen vaatimukset. Ratkaisu on hyväksyttävä ennakkoon viranomaisilla.	
Palo-ovi	Oven sulketumine ja salpautumine estyy.	Palo-oven hyväksytyt tuotteet ja kokonaistoiminnallisuuden huomiointi.	
Muut huomiot ja toteutuksen tuomat edut.			
Oviratkaisut voivat vaihdella kääntöovista, pikarullaoviin. Pikarullaovet eivät ole hyväksytyt poistumisoviksi joten ratkaisut saattavat vaatia erillisen kääntöoven poistumistieksi. Tämän oven lukituksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon, myös luvaton kulku myymälän taustatiloihin.			

Liite 4: Uhkaluokka 2

Oviympäristön uhkien tunnistaminen ja toimenpiteiden suunnittelu.			
UHKALUOKKA 2	Riskiarvo	5 000 €	
Huomioon otettavat vaatimukset	Kyllä / Ei	Tyypilliset seuraukset	Nykyinen murtosuojaluokitus
Palo- tai poistumisvaatimus	Kyllä	Poistuminen	
Murtovaatimus	Kyllä		FK1 / FK3
Vaaraa ihmisille	Kyllä	Poistumisturvallisuus	
Vaaraa liiketoiminnalle	Kyllä	Murto ja luvaton poistuminen.	
Uhkaluokan tunnistetut riskit	Seuraukset	Toimepiteiden suunnittelu	
Poistumistievaatimus	Ovi on aina avattavissa ilman avaintoimintoa Luvaton kulku	Varmuuslukon tulee olla auki, kun liiketila on käytössä ja ihmisiä sisällä. Oven luvaton avaus estetään magneettilukituksella. Lukituksen vapautuksesta paikallishälytys ja valvontakameran kuva kassalle.	
Murto	Pääsy kiinteistöön, kun tilassa ei ole henkilöstöä paikalla.	Magneettilukko vähintään 3 kN lukituslujuudella. Murtosuojaluokan ovi ja rakenteet murtosuojaluokituksen mukaiset. Murtovalvontalaitteet ja säännöllinen testaus.	
Muut huomiot ja toteutuksen tuomat edut.			
Murron mahdollisuuden määrittäminen, jonka perusteella päätös sähköisten varmuuslukkojen käytöstä poistumistieovissa. Murron mahdollisuuteen vaikuttaa kaupan sijainti, aukioloajat ja tunnistettu suojattavan omaisuuden arvo.			
Rulokalteroinnin käyttö ehkäisemään turhia ikkunarikkoja. Toteutus kaupan sijainnin perusteella.			
Luvaton poistuminen			
<ul style="list-style-type: none"> · Sähköisesti ohjattu magneettilukko, joka voidaan tarvittaessa paikallisesti ohjata auki. · Hätäavauspainike hälytystoiminnolla ja oven valvontasilmukan jatkuva valvonta. · Poistumistielukon painikkeen sinetöinti tai vääntönupin suojakuvun käyttäminen. · Oviympäristön ja alueen kameravalvonta tai henkilökunnalla on näköyhteys ovelle. 			
Rulokalteroinnilla suojattujen pintojen ulko-ovissa, joissa magneettilukitus, mahdollisuus jättää käyttämättä varmuuslukkoja.			
Ulkopuolen heloitus aina FK3 luokan heloilla, jolloin saadaan suojaus porausta vastaan suuremmaksi.			

Liite 5: Uhkaluokka 3

Oviympäristön uhkien tunnistaminen ja toimenpiteiden suunnittelu.			
UHKALUOKKA 3	Riskiarvo	20 000 €	
Huomioon otettavat vaatimukset	Kyllä / Ei	Tyypilliset seuraukset	Nykyinen murtosuojaluokitus
Palo- tai poistumisvaatimus	Kyllä		
Murtovaatimus	Kyllä		FK1 / FK3
Vaaraa ihmisille	Kyllä	Poistumisturvallisuus	
Vaaraa liiketoiminnalle	Kyllä	Murto tai luvaton käyttö	
Uhkaluokan tunnistetut riskit	Seuraukset	Toimepiteiden suunnittelu	
Poistumisturvallisuus	Estetty kulunvalvonnan keinoin. Luvaton poistuminen mahdollista	Painikepoistuminen mahdollinen, kun murtovalvonta on pois päältä.	
	Erilliset suojakuvut rikki ja aiheuttaa turhia kustannuksia huolto- ja korjauskustannuksina.	Lukitustuotteiden ominaisuuksien hyödyntäminen ratkaisuihin.	
Luvaton kulku	Luvattomien henkilöiden liikkuminen taustatiloissa.	Kameravalvonnan hyödyntäminen aktiiviseen valvontaan.	
Murto	Kiinteistöön murtautuminen	Lukitus FK1 luokkaa ja heloitus FK3 Rakenteellisesti murtoturvallisten ovien käyttö.	
	Murtoriskin kartoitus	Tarvittaessa FK3 luokan varmuuslukko.	
		Alueella kameravalvonta ja riittävä valaistus.	
		Murron vasteaika pyritään saamaan mahdollisimman pieneksi.	
Muut huomiot ja toteutuksen tuomat edut.			
Tunnistamalla riskit, voidaan oviympäristön tuotteiden suunnittelussa ottaa huomioon tarvittava lukitus-taso. Lukitustaso voi olla myös FK1 luokkaa. Kiinteistön ovet voivat vaihdella FK1 ja FK3 luokkien välillä. Välttämättä kaikkiin oviin ei tarvitse varmuuslukitusta ja turvallisuuteen osoitettua budjettia voidaan ohjata tarvittaviin toimenpiteisiin.			
Ulko-ovet varustetaan kaikkien lukkojen osalta FK3 luokan heloituksella.			
Profiilioven lukkorunkoja käytettäessä, aina FK1 ja FK3 luokan lukitusratkaisulla, tarkoittaen käyttölukko FK1 ja varmuuslukko FK3 luokkien mukaisesti.			

Liite 6: Uhkaluokka 4

Oviympäristön uhkien tunnistaminen ja toimenpiteiden suunnittelu.			
UHKALUOKKA 4	Riskiarvo	20 000 €	
Huomioon otettavat vaatimukset	Kyllä / Ei	Tyypilliset seuraukset	Nykyinen murtosuojaluokitus
Palo- tai poistumisvaatimus	Kyllä		Ei vaadita
Murtovaatimus	Kyllä		
Vaaraa ihmisille	Kyllä	Poistumisturvallisuus tilasta.	
Vaaraa liiketoiminnalle	Kyllä	Tietojen menetys tai vuotaminen	
Uhkaluokan tunnistetut riskit	Seuraukset	Toimepiteiden suunnittelu	
Paloturvallisuus	Ovi ei sulkeudu	Ovensuljin aina palo-ovissa. Palohyväksytyt ratkaisut.	
Murto	Tietomurto tai omaisuuteen kohdistuva.	Ovivalvonta ja FK3 luokan heloitus, jolloin murtautumiseen tarvittava aika kasvaa.	
yrittäjäsalaisuuksien vuotaminen.	Maineriski, kilpailuhaitta.	Äänieristettyjen ovien ja rakenteiden käyttö. Oven kulunvalvonta luvattoman avauksen estämiseksi.	
Poistumisturvallisuus	Tilaan loukkuun jääminen.	Painikepoistuminen EN 179 standardin mukaisesti.	
Muut huomiot ja toteutuksen tuomat edut.			
Uusi ovityyppi huomioimaan kokoustilojen ja toimistojen oviksi. Äänieristettyjen ovien käyttö tuo samalla rakenteellista suojaa murtautumista vastaan.			

Liite 7: Uhkaluokka 5

Oviympäristön uhkien tunnistaminen ja toimenpiteiden suunnittelu.			
UHKALUOKKA 5	Riskiarvo	> 200 000€	
Huomioon otettavat vaatimukset	Kyllä / Ei	Tyypilliset seuraukset	Nykyinen murtosuojaluokitus
Palo- tai poistumisvaatimus	Kyllä		
Murtovaatimus	Kyllä		Ei ole, sisäoven ollessa kyseessä.
Vaaraa ihmisille	Kyllä	Poistumisturvallisuus	FK1 / FK3 ulko-ovissa.
Vaaraa liiketoiminnalle	Kyllä	Murto / ilkivalta	
		Kassatoimisto / palvelintilat	
Uhkaluokan tunnistetut riskit	Seuraukset	Toimepiteiden suunnittelu	
Poistumisturvallisuus	2-suuntainen kulunvalvonta estää normaalin poistumisen	Lukitustuotteiden ominaisuuksien huomioiminen kokonaisratkaisua suunniteltaessa, kuten painikkeen sähköinen ohjaus.	
Murto	ryöstö, ilkivalta tai murtautuminen aiheuttaa vahinkoa liiketoiminnalle.	2-suuntainen kulunvalvonta estämään luvaton kulkeminen ja valvomaan tilojen käyttöä tarkemmin. Varmuuslukitus Käyttölukkojen FK3 luokan heloitus nostamaan murtosuojaluokitusta ja hidastamaan murtautumista. Vasteaika havaintoon nopeampi.	
Muut huomiot ja toteutuksen tuomat edut.			
Kassatoimistot huomioidaan jo suunnitteluvaiheessa antamaan murtosuojaa kaikkien rakenteiden osalta, kuten ovet, seinä ja katto.			
Lukituksessa käytetään FK1 luokan tuotteita, sekä FK3 luokan heloitusta kaikissa tapauksissa.			
Teknisten ja palvelintilojen osalta huomioidaan niiden olevan myös tärkeitä suojattavan omaisuuden vuoksi, koska toiminnan keskeytyminen tuo suuria menetyksiä liiketoiminnalle.			

Liite 8: Turvallisuussuunnittelun riskienhallintaprosessi

